

2014 06 | INFORMATIE PROFESSIONAL

vakblad voor informatiewerkers

01

Onallegaagse
uitleningen

**Een drone,
graag**

02

Tussenstand
100% digitale bibliotheek

**Hogeschool
Inholland**

03

Succes- en
faalfactoren

**Europese
projecten**

04

Meer dan een like

**Scoren met
Facebook**

**Digital
humanities**
Informatica meets
geestes-
wetenschappen

Je wilt meer uit je loopbaan halen, jezelf ontwikkelen...

hoe pak je dit aan?

Marious Weening-Landman Consultant

Ik begeleid je graag

Nieuwsgierig geworden?
Scan QR code voor meer informatie
of kijk op www.ingressus.nl

INGRESSUS

Naast onze personeelsdiensten zijn we ook gespecialiseerd in
Support | Mediaservice | Metadata

Meer weten:

010 206 02 60 | info@ingressus.nl | www.ingressus.nl

2014 06

REDACTIONEEL

08 Edwin Mijnsbergen Een drone, graag

Het aanbod van uit te lenen bibliotheekmaterialen wordt steeds diverser. Denk aan drones, wifi en zelfs zaden. Nieuw is die ontwikkeling niet, stelt Edwin Mijnsbergen.

10 Ronald de Nijs 100% digitale bibliotheek Hogeschool Inholland: een tussenstand

Op 1 september 2015 sluiten de vijf fysieke bibliotheeklocaties van Hogeschool Inholland hun deuren. Ria Paulides, manager bibliotheek Inholland, heeft nog precies een jaar om de overgang naar de 100% digitale bibliotheek voor te bereiden. Een tussenstand.

14 Ronald de Nijs Digital humanities als digitale sleutel tot complex materiaal van geesteswetenschappen

'Digital humanities' is hot. Het is de 'digitale sleutel' tot het complexe materiaal van de geesteswetenschappen. InformatieProfessional sprak met hoogleraar Digital Humanities Rens Bod over zijn vakgebied.

Meerwaarde

Alles is nu zo'n beetje wel gedigitaliseerd – digitaal geboren of geïmmigreerd. Collecties, metadata, werkprocessen, klantcontacten... Nu komt het leuke werk: hoe kunnen we de bronnen, documenten en archiefstukken dichterbij de gebruikers brengen? In dit zomernummer van InformatieProfessional besteden we op diverse manieren aandacht aan de meerwaarde van digitalisering. In een interview met hoogleraar Digital Humanities Rens Bod staat centraal hoe de kruisbestuiving tussen geesteswetenschappers en informatici tot nieuwe vragen en inzichten leidt. Een gesprek over digitale data en informatie, massadigitalisering en social tagging, en de verhouding tussen mens en machine in de bestudering van de producten van cultuur en beschaving.

Hoe vordert het met de bibliotheek van de Hogeschool InHolland? Lukt het om de collectie 100% digitaal te krijgen? Manager Ria Paulides geeft een tussenstand. En hoe gebruik je Facebook het beste als instrument in de relatie met gebruikers en geïnteresseerden? Een stuk over ervaringen van erfgoedinstellingen met uiteraard aandacht voor de do's en don'ts.

Verder de afsluiting van de reeks van Lukas Koster over Linked Open Data, onalledaagse objecten in de bibliotheekruimte, en aandacht voor de worsteling van Google met het Europese recht om vergeten te worden. Dat komt ook kijken bij digitalisering.

Frank Huysmans
redactie@informatieprofessional.nl

18

**Carola van der Drift
en Evelien de Jonge**

Scoren met Facebook

De afgelopen jaren heeft Facebook zich definitief gevestigd als marketingtool voor bedrijven en non-profitorganisaties. Ook Nederlandse bibliotheken en archiefinstellingen zijn actief op dit social media-platform. Welke succesvolle strategieën gebruiken zij?

22

Irene Haslinger

Europese projecten: terugblikken en vooruitzien

Eind 2014 lopen verschillende grote projecten af waaraan de KB meewerkt – een goed moment om de balans op te maken. Welke voor- en nadelen biedt deelname aan Europese projecten? Wat heeft de organisatie eraan? En hoe ziet het ideale project eruit?

RUBRIEKEN

06 Nieuws

09 #IPLINGO Scalping apps

13 Column Eric Sieverts

26 Datavisualisatie Interview met Werner Helmich van Frontwise | Digital Innovators

29 Agenda Events en exposities

30 Linked open data Toepassingen in de praktijk

34 Recht op informatie Vergeetachtige Google

35 Lifehacking Overal aan de slag

36 Professional in het nieuws Jos Debeij

37 Mensen Winnaars Prisma's Pitch en Lourense Das

38 Column Frank Huysmans

Het volgende nummer van InformatieProfessional verschijnt 3 oktober.
Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 16 september.

COLOFON

InformatieProfessional is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

InformatieProfessional is een uitgave (18de jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

InformatieProfessional, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Alice Doek, Frank Huysmans, Alice de Jong, Marieke Kramer, Andrea Langendoen, Pepijn Lemmens, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen (nieuwsredacteur a.i.), Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Ans ter Woerds.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Carola van der Drift, Irene Haslinger, Evelien de Jonge, Lukas Koster, Sieta Neuerburg, Niall MacKellar en Raymond Snijders. Afbeelding omslag: detail van 'Le Billet Doux' (1913) van John William Godward. Bewerking: Eric van den Berg

redactieadviesraad

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter), prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

abbonementen

InformatieProfessional verschijnt 9x per jaar, niet in januari, juli en augustus. Abbonementsprijs € 100,-. Instellingen met meer dan één abbonement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abbonement € 65,-. Studentenabbonement € 55,- (maximale duur vier jaar), losse nummers € 13,-. *Opgave en vragen over abbonementen Nederland:* Abbonementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest, tel. 0900-ABOLAND of 0900-226 52 63, € 0,10 per minuut, fax 0251-31 04 05, www.bladenbox.nl voor abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen.

Opgave en vragen over abbonementen in België: Abbonementenland, Diependaalweg 6, 3020 Herent, tel. +32 (0)28 08 55 23, www.bladenbox.be voor abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen en opzeggingen.

Beëindigen abbonement: abbonementen worden na de lopende abbonementsperiode met een jaar verlengd, welke niet tussentijds beëindigd kan worden; er wordt van uitgegaan dat de abonnee het blad ontvangt uit hoofde van zijn of haar beroep. Opzeggingen dienen uiterlijk twaalf weken vóór afloop van de abbonementsperiode bij Abbonementenland in bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Leden van de KNVI komen in aanmerking voor een gereduceerd abbonementstarief. Meer informatie biedt het KNVI-secretaariaat, Mariaplaats 3, 3511 LH Utrecht, tel. 030-2330050, e-mail info@knvi.net, knvi.net.

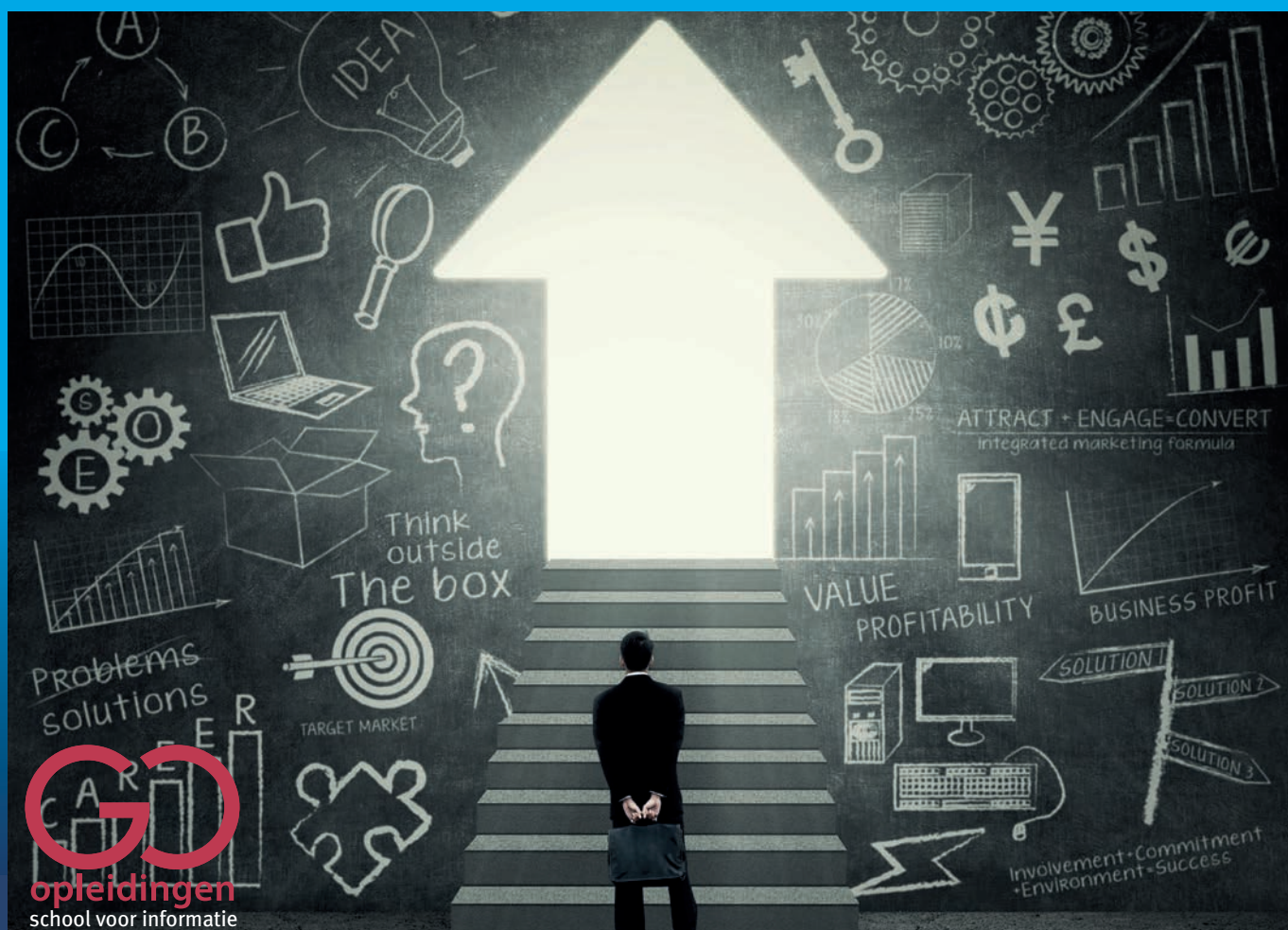
advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Uitgeverij IP, tel. 06-44 09 19 85.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

Nieuwe cursussen dit najaar bij GO opleidingen

03/09	Recordsmanagement en elektronisch archiveren	VERNIEUWD	GAAT ZEKER DOOR
03/09	Informatieadviseur	NIEUW	GAAT ZEKER DOOR
03/09	Inleiding Informatiemanagement	NIEUW	GAAT ZEKER DOOR
04/09	Inhoudelijk toegankelijk maken van informatie	VERNIEUWD	GAAT ZEKER DOOR
08/09	Organiseren van het (digitale) informatieaanbod	VERNIEUWD	GAAT ZEKER DOOR
10/09	Adviesvaardigheden	NIEUW	GAAT ZEKER DOOR
12/09	Taxonomieën en thesauri		
17/09	Elevator Pitch: Leer jezelf presenteren	NIEUW	GAAT ZEKER DOOR
17/09	Content Curation	NIEUW	GAAT ZEKER DOOR
17/09	Internet resources voor onderzoek en advies		
18/09	Wet & regelgeving voor de digitale informatiehuishouding		
18/09	Recordsmanagement & Governance in SharePoint 2013		
24/09	Relatiebeheer & Accountmanagement in de informatiedienstverlening	NIEUW	
01/10	Business Case Management	NIEUW	GAAT ZEKER DOOR

Meer informatie: goopleidingen.nl/agenda of 070-3512380

Say cheese!

In het Panthéon in Parijs, de laatste rustplaats van Voltaire, Victor Hugo en andere beroemdheden, hebben zo'n 4000 Fransen tijdelijk 'hun intrek genomen'. Het betreft een installatie van kunstenaar en fotograaf JR. Het werk 'Au Panthéon!' (We gaan naar het Panthéon!) bestaat deels uit foto's die Fransen hebben geüpload naar www.au-pantheon.fr, deels uit portretten die JR zelf heeft gemaakt tijdens fotosessies bij verschillende Parijse monumenten (waarbij iedereen werd gevraagd grappig te kijken). De uitvergrote beelden sieren tot en met 5 oktober de binnenkant en de ronde koepel van het gebouw.

Opdrachtgever Centre des Monuments Nationaux hoopt zo het Panthéon, dat vanwege een grootschalige restauratie in de steigers staat, aantrekkelijker te maken voor bezoekers.

'Au Panthéon!' vloeit voort uit JR's langdurige project *Inside Out* (www.insideoutproject.net), een internationaal programma dat mensen met een idee vraagt om een foto van zichzelf te nemen, waarna JR ervoor zorgt dat de portretten op posterformaat worden afgedrukt. Vervolgens kunnen de geportretteerden de affiches in hun eigen omgeving ophangen, om zo hun boodschap te verspreiden. <

Een drone, graag

DRONES IN FLORIDA

De bibliotheek van de Universiteit van Zuid-Florida (USF) heeft twee drones gekocht met de bedoeling deze uit te lenen aan studenten voor studiedoeleinden, als onderdeel van het project 'Digital Media Commons'. De universiteit wil met het project digitaal leren bevorderen. Om de drones te kunnen lenen moeten de studenten eerst een trainingsprogramma volgen en aangeven hoe zij de apparaten willen gebruiken. De drones mogen alleen onder toezicht worden gebruikt, op het terrein van de campus.

Het aanbod van uit te lenen bibliotheekmaterialen wordt steeds diverser. Denk aan e-readers, tablets, laptops, drones en zelfs wifi. Nieuw is die ontwikkeling niet.

Door: Edwin Mijnsbergen

Toen CNN in juni een item wijdde aan de plannen van de bibliotheek van de Universiteit van Zuid-Florida, om vanaf dit najaar drones uit te gaan lenen aan studenten, pikten veel Amerikaanse media dat nieuws op. Dat de bibliotheek de apparatuur beschikbaar wil stellen ter ondersteuning van multi-mediaprojecten op de faculteit, werd door veel journalisten als opmerkelijk ervaren – blijkbaar vooral omdat zij bibliotheken met name associëren met boeken. Er zijn echter talloze bibliotheken die 'afwijkende' items uitlenen, in sommige gevallen al decennia lang.

Beeldplaatspeler

Veel bibliotheken lenen spullen uit die in het verlengde liggen van de informatiefunctie van het instituut. Het volume van die uitleningen groeide geleidelijk mee met het mediagebruik van de consument. Toen Philips' beeldplaatspeler LaserVision halverwege de jaren tachtig op de markt verscheen, had je al geluk als je in jouw bibliotheek de bijbehorende beeldplaten kon lenen.

Dat ging met de opkomst van de cd, de cd-rom en later de dvd anders: die werden door bibliotheken massaal aangeboden. Dat ook de benodigde afspelapparatuur wordt uitgeleend, zag je echter maar zelden. Als het al gebeurde, ging

het vooral om hulpapparatuur, zoals Daisyspelers, waar mensen met een visuele beperking of een leeshandicap boeken mee kunnen beluisteren.

In Nederland kwam de kentering pas na de opkomst van de e-readers. Veel bibliotheken koken er al snel na de aanschaf van de eerste exemplaren voor om die ook uit te lenen aan mensen die er graag kennis mee wilden maken.

Google Glass

Hetzelfde beeld zie je in Amerikaanse bibliotheken. Biblio-Tech in San Antonio, Texas (zie *InformatieProfessional* 2, 2014) is alleen nog qua omvang van de collectie uitleenbare e-readers (800 exemplaren) een uitzondering. In 2013 leende bijna 40 procent van 7400 ondervraagde instellingen e-readers uit.¹

Er verschijnen steeds vaker berichten van bibliotheken die nog een stap verder gaan en ook tablets en laptops uitlenen. Of zelfs internettoegang. De openbare bibliotheken van New York (NYPL) en Chicago (CPL) kondigden in juli aan dat zij zullen starten met programma's rondom de uitleen van wifi hotspots. NYPL wil met *Check Out the Internet* maar liefst 10.000 huishoudens van gratis internettoegang voorzien.²

Het uitleenbare aanbod van Amerikaanse Universiteits-

ZADEN IN BELGIË

Dertig Belgische bibliotheken lenen zaden uit binnen het project 'Zadenbibliotheek', naar het voorbeeld van de Seed Lending Library van de openbare bibliotheek van Richmond, in Californië. De bibliotheken lenen zaden uit in de eigen gebouwen en zijn te vinden op mijntuin.org. Van leners wordt verwacht dat zij ook weer zaden afstaan als de planten eenmaal hebben gebloeid. De initiatiefnemers hopen dat Nederlandse bibliotheken ook gaan deelnemen aan het project.

GEREEDSCHAP IN BERKELEY

DIY with BPL

DISCOVER BERKELEY'S TOOL LENDING LIBRARY

De gereedschapsbibliotheek van de openbare bibliotheek Berkeley bestaat al sinds 1979. De bibliotheek beschikt over honderden gereedschappen, van hamers tot boormachines. Ook in andere staten en landen zijn gereedschapsbibliotheken te vinden, die echter niet altijd onderdeel zijn van een reguliere bibliotheek. Op Wikipedia is een overzicht⁷ te vinden van deze bibliotheken.

bibliotheken is nog veel breder. Het aanbod van de Universiteit van North-Carolina,³ waar men binnenkort ook start met het uitlenen van Google Glass, is geen uitzondering. Bij deze bibliotheken kun je terecht voor het lenen van foto- en videocamera's, gameconsoles, projectors en dergelijke.

Waarom faciliteren?

Bovenstaande items hebben nog met elkaar gemeen dat ze gebruikers helpen bij het verkrijgen of produceren van informatie. Maar of dat nu ook geldt voor het uitlenen van honden aan studenten om de stress te verminderen, zoals de Harvard Library in 2012 aankondigde,⁴ of voor het geruchtmakende initiatief van bibliotheek Alamo, uit 2005, om homo's, zigeuners en islamieten 'uit te lenen',⁵ is maar de vraag.

Als de link met de informatie-functie dan toch minder duidelijk is, dan zijn uitleeninitiatieven die burgers helpen bij het vergroten van de zelfredzaam-

heid wellicht interessanter. Denk aan de meer dan dertig Belgische bibliotheken die zaken uitlenen in het licht van het project 'Zadenbibliotheek'⁶ of aan het uitlenen van gereedschap zoals de bibliotheek van Berkeley dat doet.

Ook die projecten hebben niet veel van doen met informatie en boeken, maar ze sluiten wel aan op de trends en behoeften in de samenleving en op de rol die bibliotheken daar van oudsher in vervullen. Er valt genoeg voor te zeggen daar in ieder geval mee te experimenteren. <

Noten

- 1] Zie tinyurl.com/lse62el.
- 2] Zie tinyurl.com/mw7rjeh.
- 3] Zie <http://www.lib.ncsu.edu/techlending>.
- 4] Zie tinyurl.com/mlxburr.
- 5] Zie tinyurl.com/mkund6o.
- 6] Zie www.mijntuin.org/seed-libraries/all.
- 7] Zie en.wikipedia.org/wiki/List_of_tool-lending_libraries.

Edwin Mijsbergen is
nieuwsredacteur a.i. van
InformatieProfessional.

#IPLINGO

Scalping apps

Door: Edwin Mijsbergen

Mensen die regelmatig grote sportevenementen of popconcerten bezoeken weten het: als je geen toegangskaartje hebt kunnen bemachtigen, hoef je niet meteen te wanhopen. Soms loont het om toch naar de locatie van het uitverkochte evenement te gaan, om te zoeken naar mensen die kaartjes hebben ingekocht, alleen met de bedoeling om ze voor meer geld door te verkopen. Dat je voor de tickets soms twee of drie keer meer moet betalen dan ze in werkelijkheid waard zijn neem je voor lief. Als je geld genoeg hebt, leg je dat hoge bedrag graag neer. Als je geld genoeg hebt, kun je overal bij zijn. In de Verenigde Staten wordt het uitwinstbejag doorverkopen van entreebewijzen *ticket scalping* genoemd. Het is in dat land al decennia lang een wijdverbreid en – door het welvarende publiek – geaccepteerd verschijnsel. Maar scalping rukt ook op buiten de wereld van sporten en muziek-evenementen. Handige zakenlui hebben het principe inmiddels ook vertaald naar mobiele apps voor het – tegen betaling – reserveren van schaarse parkeerplaatsen of een tafeltje in een goed restaurant. Daar is veel ophef over ontstaan. Zo gelasten de burgemeesters van San Francisco en Boston

apps als MonkeyParking, Haystack en ParkModo de activiteiten te staken, omdat ze een oneerlijke oplossing bieden voor de parkeerproblemen van de steden. Met de genoemde app kunnen autobezitters die een goede parkeerplaats hebben bemachtigd aangeven dat die vrijkomt, en de ruimte vervolgens veilen aan de hoogste bidder. De aanbieder wacht dan tot de koper ter plaatse is. Sommige parkeerplaatsen gaan van de hand voor twintig dollar, de makers van de apps ontvangen er commissie voor.

Ook voor de culinaire sector zijn zogenoemde *scalping apps* ontwikkeld. In juli werd de app ReservationHop gelanceerd, die last minute reserveringen voor restaurants doorverkoopt voor 5 tot 12 dollar. Het is voor velen een brug te ver. "Go disr*pt yourself" is what I have to say to founders of startups like ReservationHop and Parking Monkey,' schrijft de website TechCrunch in het artikel 'Stop the jerktech'. 'The 1 percent's loathsome libertarian scheme: Why we despise the new scalping economy' kopt Salon.com boven een artikel van 11 juli. Het maakt nieuwsgierig. Gaat geld deze strijd winnen, of rechtvaardigheid? <

100% digitale bibliotheek van Hogeschool Inholland: een tussenstand

Op 1 september 2015 sluiten de vijf fysieke bibliotheeklocaties van Hogeschool Inholland hun deuren. Ria Paulides, manager bibliotheek Inholland, heeft nog precies een jaar om de overgang naar de 100% digitale bibliotheek voor te bereiden. 'Nu begint zich beter af te tekenen waar we aan begonnen zijn.'

Door: Ronald de Nijs

Ria Paulides is eind juni nog geen uur op het KBenP Zomer-event in het Kurhaus, of ze heeft al vele korte gesprekken achter de rug. 'Zo gaat het vrijwel altijd als ik op een bijeenkomst ben. Allerlei collega's vragen me hoe het gaat met de voorbereidingen voor de digitale bibliotheek.' Ze begrijpt de belangstelling maar al te goed. 'Inholland is de eerste hogeschool in Nederland die zijn fysieke bibliotheekfilialen sluit en de collectie en diensten straks alleen nog digitaal aanbiedt.' Dat collega's haar nauwlettend volgen geeft geen druk, zegt ze. 'Daar zorgt de naderende deadline wel voor.' (lacht) 'Maar ik heb er geen slapeloze nachten van. Het is spannend en het geeft precies de focus die nodig is.'

Het plan voor de 100% digitale bibliotheek werd in februari 2013 door Inholland-voorzitter Doekle Terpstra bekendgemaakt. Hij sprak van 'een ambitieus plan' en 'een onvermijdelijke stap richting de toekomst'. Inmiddels is Paulides alweer bijna anderhalf jaar verder. 'Nu begint zich beter af te tekenen waar we aan begonnen zijn.'

Saneren

In een reactie op het plan verkondigde Paulides destijds dat de bibliotheek sowieso niet alles wat er in de kasten staat aan fysieke boeken onder de scanner zou leggen. 'We hebben inmiddels kritisch naar de uitleencijfers van de circa 100.000 papieren titels gekeken. Zeker de helft daarvan is de laatste vijf jaar óf nooit, óf slechts een paar keer uitgeleend; iets wat overigens niet ongebruikelijk is voor een "achtergrondcollectie" [= niet door docenten voorgeschreven titels, red.]. Het andere, wel veel uitgeleende deel van de collectie bestaat vooral uit door de opleidingen verplichte of aanbevolen titels. 'In de hogere studiejaar werken de studenten steeds meer vanuit casussen en daarvoor vinden ze hun bronnen steeds vaker bij kennisinstituten of via de tijdschriftdatabanken, die we in de digitale collectie hebben ontsloten. Dat verklaart waarom papieren boeken steeds minder worden uitgeleend.'

Het komend jaar moet de bibliotheek keuzes maken in welk deel van de fysieke collectie energie zal worden gestoken om

de uitgevers te bewegen een digitale licentie te verlenen. 'Samen met de opleidingen hebben we geïnventariseerd wat de belangrijkste titels zijn, zodat we deze straks in de digitale collectie kunnen aanbieden.'

Pionierende uitgevers

'We merken dat de lijst met kerntitels heel goed werkt in de gesprekken met de uitgevers. Het is een concreet handvat,' aldus Ria Paulides. Afgelopen voorjaar boekte ze een 'klein succesje': ze sloot licentiecontracten voor in totaal zo'n 300 titels af met Van Duuren Media en met Boom Uitgeverij Den Haag. 'Dat zijn pionierende uitgevers die digitale platforms aanbieden en waar je als bibliotheek zaken mee kunt doen.'

'We hebben gekeken welke icb's uit het fonds van Van Duuren Media we nu al hebben staan. In het door ons gekozen pakket krijgen we er nu wel wat meer titels bij voor onze achtergrondcollectie, maar dat vonden we interessant voor de aangeboden prijs/prestatieverhouding.'

Wordt bij Van Duuren Media het 'pakketmodel' gehanteerd, met Boom is een 'titelmodel'

afgesproken. 'Hier zeggen we: die juridische uitgave willen we wel, die willen we niet.' Voor de uitgaven van beide uitgevers heeft de bibliotheek streamingtoegang op basis van haar ip-adres; de gebruiker kan het boek niet downloaden. 'We hebben gekozen voor maximaal twee gelijktijdige gebruikers van een titel. Dient zich een derde gebruiker aan, dan vraagt het systeem hem of haar even te wachten.'

Gesprek aangaan

De meeste Nederlandse uitgevers zijn nu pas aan het nadenken over ebooks en nieuwe business- en verkoopmodellen, zegt Paulides. 'Dat hebben we ons aanvankelijk niet zo gerealiseerd. We dachten dat het een vorm van een onwil was: het is toch geen *rocket science* wat we willen? Maar iedereen is er nu wel van overtuigd dat het ebook de toekomst is.'

Paulides moet uitgevers erop wijzen dat hun huidige businessmodellen vooral zijn opgezet vanuit individuele verkoopmodellen. 'Een losse digitale titel kopen is aardig, maar hoe krijg je als bibliotheek toegang tot die titel? Je moet als uitgever over een digitaal platform beschikken of je kunt een platform van een ander gebruiken, want die platformen bestaan al. Ik raad uitgevers bijvoorbeeld aan titels via al bestaande providers aan te bieden. Denk aan Yindo van Van Duuren Media maar ook aan grote, ervaren bibliotheekspelers als Pro-

Quest en Ebsco. Dat gaat niet zomaar: een uitgever moet dan met zo'n bibliotheekspeler onderhandelen over het aanleveren van zijn fonds zodat de bibliotheek toegang kan krijgen.' De gesprekken met de educatieve uitgevers wilde Paulides aanvankelijk voeren vanuit het Samenwerkingsverband Hogeschoolbibliotheken (SHB). 'Op dit moment heb ik echter haast, dat zeg ik ook tegen alle leden van het SHB, waarvan ik voorzitter ben.' Ze maakt nu zelf afspraken met de uitgevers. Alle door haar afgesloten contracten kunnen later door de werkgroep Licenties van SHB en SURFmarkt opnieuw uitonderhandeld worden en dan haakt Paulides ook weer aan. 'Dit kan betekenen dat een licentie nu soms iets duurder kan uitvallen, maar dat kan ik naar mijn bestuur verantwoorden omdat het allemaal zeer snel moet gebeuren. Tot nu toe past het nog steeds in het budget.'

100 procent?

'Laat ik heel eerlijk zijn: de huidige collectie 100% digitaal aanbieden gaat niet lukken,' aldus Paulides. 'Dit is echter geen showstopper voor het realiseren van de digitale bibliotheek als organisatievorm. Die zal in september 2015 een feit moeten zijn. We hebben al zo'n viervijfde deel van de collectie digitaal; ik hoop dat het komende jaar nog van alles loskomt bij de uitgevers met wie ik nu in gesprek ben.'

Wat voor die datum zeker niet gaat lukken is het verkrijgen van licenties voor de verplichte literatuur, de leerboeken. Paulides: 'De uitgevers willen niet dat die titels als ebook via de bibliotheek geleverd kunnen worden, want dan snijden ze in eigen vlees. Daarom gaan we studenten er (extra) op wijzen dat ze de voorgeschreven literatuur zelf moeten aanschaffen. We hebben deze boeken

nu nog wel in de fysieke bibliotheek staan.'

Voor verplichte titels die op 1 september 2015 nog niet in de bibliotheekcollectie te vinden zijn, zal de bibliotheek samen met het onderwijs een tijdelijke oplossing bedenken. 'Mochten het boeken betreffen waar we in fysieke vorm nog over beschikken, dan zetten we die zo lang ergens voor de studenten neer.'

Personele veranderingen

De nieuwe opzet van de bibliotheek heeft personele consequenties. Per september volgend jaar is er geen werk meer voor de uitleenmedewerkers. 'Tien van de dertig medewerkers is afgelopen mei verteld dat ze over een jaar ontslagen zijn. Een behoorlijke aderlating en voor deze groep mensen heel erg vervelend. Voor hen ligt er een sociaal plan; ook krijgen ze hulp bij het vinden

van een nieuwe baan.'

Omdat Paulides alle vijf bibliotheeklocaties teruggeeft aan Inholland, wordt voor de groep medewerkers die wel aanblijft een nieuwe werkplek gezocht. Het team dat de 'achterkant' van de website regelt, komt samen centraal in een ruimte te zitten. Voor de informatiespecialisten staat de werkplek nog open. Paulides: 'We kunnen kiezen uit twee richtingen. Enerzijds: embedded librarians. Dat wil zeggen dat de informatiespecialisten bij de opleidingen, de stakeholders, gaan zitten. En vanuit die stakeholders hebben ze weer contact met de studenten.'

'Anderzijds is er de mogelijkheid van een learning center, een centrale studieomgeving in het schoolgebouw. Een logische werkplek voor informatiespecialisten zou dan in die nabijheid moeten liggen. Voor vele informatiespecialisten is dat een droom, het past alleen niet

in de huisvestingspolicy van de Hogeschool Inholland.'

Paulides twijfelt of die droom een haalbare discussie is én in een jaar tijd te realiseren is. 'Dit laat onverlet dat ik die discussie met de Hogeschool wel start. Sowieso zijn er door het wegvallen van de fysieke bibliotheken straks geen – veel gebruikte – stiltewerkplekken voor studenten meer. Het is aan Inholland om hier wel of geen oplossing voor te vinden.'

Ondertussen is het nog business as usual. 'Van courante uitgaven kopen we nog steeds de nieuwe druk, wat ook geldt voor de verplichte literatuur voor de korte uitleen. Ik dien tot de zomer van 2015 nog netjes dienstverlening aan te bieden. We gaan van de fysieke bibliotheek geen sterfhuisconstructie maken.'

Ronald de Nijs is eindredacteur van *InformatieProfessional*.

Ria Paulides

U wilt

een gedreven professional
maar met backing van collega's

U wilt

zaken doen met een bedrijf
maar een zzp'er geleverd krijgen

U wilt

één aanspreekpunt voor
alle SharePoint-disciplines

Dan is er voor u

– geheel op maat – dé coöperatie
gespecialiseerd in alle facetten van
SharePoint en haar implementaties
en de daarmee gepaard gaande
veranderingen:

FairPoint coöperatie U.A.

www.fairpoint.coop

NIEUWS

Printer op broekzakformaat

Het Israëlische bedrijf Zuta Labs presenteert in januari 2015 de 'Pocket Printer'. Deze printrobot op broekzakformaat kun je met een mobiele telefoon bedienen. De productie werd mogelijk gemaakt na een crowdfundingcampagne op

Kickstarter.com, waarmee ruim een half miljoen dollar werd opgehaald bij meer dan 3000 investeerders. De kleine printer zal ongeveer 180 euro gaan kosten. www.zutalabs.com

Wikipedia-app vernieuwd

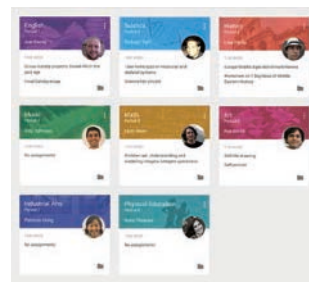
De app van Wikipedia, voor Android en iOS, is deze zomer volledig vernieuwd. Behalve een nieuw design heeft de app ook een snellere navigatie en taalmenu en kunnen pagina's worden opgeslagen om later offline te lezen. De belangrijkste verbetering is de mogelijkheid om

lemma's mobiel te bewerken. Dat kan ook zonder in te loggen op de online encyclopedie. Wikipedia kampt al enige jaren met een teruglopend aantal redacteurs.

Google in het klaslokaal

Google heeft het grote aanbod van diensten onlangs verder uitgebreid, met de lancering van Google Classroom, een gratis onderwijsplatform dat het beheer van schoolopdrachten eenvoudiger moet maken voor zowel docenten als leerlingen. Classroom is in 42 talen beschikbaar voor iedereen met Google Apps

for Education, een gratis pakket productiviteitstools met onder andere Gmail, Drive en Google Documenten. <https://classroom.google.com>

Schrijf je organisatie in voor IVI Award

De IVI Award wordt dit jaar voor het eerst uitgereikt en is bedoeld om innovatie in de informatiebranche in de meest brede zin te stimuleren. IVI staat voor Innovatie voor Informatie.

De winnaar krijgt 12.500 euro aan innovatiesupport van de partners die de award mogelijk maken. Inschrijven kan tot uiterlijk 30 september. iviaward.nl/inschrijven

Eric Sieverts

Tegen het vergeten

Er is al heel wat afgeschreven over de 'Right-to-be-Forgotten'-uitspraak van het Europese hof en wat dat voor Google betekent. Vooral Amerikanen vinden het volstrekt onbegrijpelijk en beschouwen het als censuur. Zij hebben de vrijheid van meningsuiting immers hoog in hun vaandel staan – wel gecontroleerd door de NSA natuurlijk. Maar het voelt ook alsof een bibliotheek alle boeken uit haar catalogus zou moeten verwijderen, waarin achterhaalde informatie staat. Maar ze mogen op de plank blijven staan. Op basis van dat criterium zouden we nog wel even werk

web over mij te vinden is.

Intussen worden al regelmatig onbedoelde voorbeelden gemeld: verwijderde berichten over bedriegers en zwendelaars dat ze bedriegers en zwendelaars waren – en waarschijnlijk nog zijn, zodat we toch wel graag gewaarschuwd willen blijven. En sowieso gaat Google hier klungelig mee om. Misschien ook wel expres, opdat maar goed duidelijk wordt hoe onuitvoerbaar die RtbF-wet is.

Bovendien lijkt die ook nog het tegendeel te bevorderen van wat beoogd werd. Verwijderde informatie wordt soms juist beter vindbaar. Diverse weblogs wezen er al op dat ook hier het ‘Streisand-effect’ optreedt. Genoemd naar Barbra, die – uit angst voor inbrekers – een foto van haar dure villa van internet verwijderd wilde hebben, waarna die foto duizendvoudig op allerlei sites verscheen. Zo weet nu ook de hele wereld dat die Spaanse meneer ooit failliet ging. En media als Guardian en BBC rapporteren uitgebreid over oude berichten waarvan Google ze meedeelde dat ze waren verwijderd. Bovendien is iemand een website ‘hiddenfromgoogle.com’ begonnen, waarop wordt bijgehouden wat er allemaal verwijderd wordt. Daar iets vinden is weliswaar niet zo makkelijk als bij Google, maar dit soort meldingen en berichten maakt automatisch dat in Google die oude informatie juist weer vaker komt bovendrijven, ondanks het weglaten van de oorspronkelijke pagina.

Of moeten we het probleem misschien
toch wat relativeren? Door de overmaat
aan informatie op internet dreigen rele-
vante resultaten over vrijwel elk willekeurig
onderwerp toch al steeds meer onder te
sneeuwen. Misschien dus maar goed dat
Google dingen vergeet? Nee! Vergeet het
maar. Geen geforceerde Alzheimer. <

‘Het voelt alsof een bibliotheek alle boeken uit haar catalogus zou moeten verwijderen, waarin achterhaalde informatie staat’

hebben. Ook zonder beroep op de vrijheid van meningsuiting moet voor rechtgeaarde informatieprofessionals natuurlijk alle informatie vindbaar blijven.

Overigens benadruk ik nog maar eens dat er niet echt informatie verdwijnt. De betwiste pagina's zelf blijven gewoon bestaan en Google haalt ze ook niet uit zijn index. Op google.com blijven ze zelfs gewoon in zoekresultaten verschijnen. Alleen op Europese versies als google.fr, google.de of google.nl worden betwiste pagina's uit de resultatenlijst verwijderd. En dat meldt Google ook onderaan: 'Some results may have been removed under data protection law in Europe'. Die melding wordt niet erg selectief toegepast. Zij blijkt te verschijnen bij elke zoekvraag die door Google als persoonsnaam wordt geïnterpreteerd. Ook wie bij google.nl naar 'Eric Sieverts' zoekt, krijgt deze melding, terwijl ik echt niets heb proberen te verdoezelen van wat op het

Eric Sieverts is redacteur van InformatieProfessional en freelance docent en adviseur

Digital humanities: digitale sleutel tot complex materiaal van geesteswetenschappen

Rens Bod

Foto: Ronald de Nijs

'Digital humanities' is hot. Overal ter wereld schieten vakgroepen en opleidingen uit de grond. Aan de Universiteit van Amsterdam gaat digital humanities met culturele informatiewetenschap samenwerken in een nieuwe bacheloropleiding Media en Informatie. Digital humanities is de 'digitale sleutel' tot het complexe materiaal van de geesteswetenschappen. InformatieProfessional sprak met hoogleraar digital humanities Rens Bod over zijn vakgebied.

Ronald de Nijs

INTERVIEW MET HOOGLERAAR RENS BOD

Tien, hooguit twintig boeken gebruikt een masterstudent Literatuurwetenschap voor zijn scriptie. Stel nu dat hij een miljoen boeken met elkaar zou willen vergelijken. Hij kan ze onmogelijk allemaal lezen. Aangezien vele uitgaven zijn beschreven en gedigitaliseerd, kan hij er wel algoritmen uit de informatica op loslaten. Hier komt digital humanities om de hoek kijken, legt Rens Bod uit.

Digital humanities-onderzoekers proberen technieken en methoden uit de informatica toe te passen op het materiaal uit de geesteswetenschappen, zodat ze een veel grotere hoeveelheid data kunnen bevragen. Geesteswetenschappen zijn de wetenschappen die de producten van de menselijke geest bestuderen, zoals (kunst)geschiedenis, literatuur- en taal-, muziek- en theaterwetenschap en wijsbegeerte. 'In digital humanities komen deze wetenschappen en informatica dus bij elkaar. In eerste instantie om onderzoekstools te ontwikkelen,' aldus Bod. 'Maar in en door dat ontwikkelproces gaan geesteswetenschappers anders nadenken over het modelleren van taal, muziek, beeldende kunst of literatuur. Op hun beurt krijgen informatici meer inzicht in de ambiguïteit en complexiteit van het geesteswetenschappelijk onderzoeksmateriaal, en hoe dat in algoritmen te vangen is.'

Eén groot vakgebied

Wat nu 'digital humanities' heet is allemaal begonnen met de computerlinguïstiek oftewel computertaalkunde. Eind jaren veertig, begin jaren vijftig is er, vooral in de Verenigde Staten, veel geïnvesteerd in computerlinguïstiek. 'Dit had hoofdzakelijk als doel om Russische wetenschappelijke literatuur, bijvoorbeeld over de atoomtheorie, automatisch te laten vertalen naar het Engels. De ontwikkeling van vertaalmachines was toentertijd gedoemd te mislukken: je hebt hiervoor enorm grote hoeveelheden data nodig, maar de benodigde opslagcapaciteit was nog lang niet beschikbaar,' zegt Bod.

Na computerlinguïstiek volgde al snel computermusicologie. Dit werden afzonderlijke vakgebieden. Al die computerlinguïsten en diegenen die zich bezighielden met computationele archeologie, computermusicologie, computationele literatuurwetenschap en veel andere vakgebieden hebben langzaamaan via internationale conferenties de handen ineengeslagen

en rond het jaar 2000 hebben ze het tot een algemeen, breed vakgebied laten uitgroeien. Dit vakgebied kreeg rond die tijd de naam 'digital humanities'. Daarvoor, in de jaren negentig, werd het wereldwijd 'computing and the humanities' genoemd. In Nederland heette het toentertijd 'alfa-informatica'.

Volgens een ruwe schatting werken er in Nederland in het vakgebied digital humanities inmiddels een paar duizend mensen, aldus Bod. 'De verklaring voor dit grote aantal ligt in de steeds grotere, bredere groep mensen die zich bezighoudt met digitalisering, waaronder bijvoorbeeld data-journalisten. Veel van deze mensen vinden zichzelf ook een "digitaal humanist".'

Emoties in films

Een voorbeeld van een onderzoek op het gebied van digital humanities is het project Emotions in Film, verricht door Filmwetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en het bedrijf VicarVision. Bod: 'Het is een wetenschappelijke uitdaging om emoties als angst, vrolijkheid, ontevredenheid of woede te herkennen in personages van films. De algoritmes die daarvoor zijn gebouwd, zijn gebaseerd op een aantal voorbeeldemoties. De eerste stap is dat je de algoritmes moet trainen op een heel groot aantal voorbeelden. Je gaat een duizendtal filmscènes waarin bijvoorbeeld een schrikreactie voorkomt handmatig taggen. Daarin ga je de statistische patroonherkenning algoritmes laten bepalen: bijvoorbeeld alles wat lijkt op een bepaalde monding lijkt het meest op een schrikemotie.'

Deze tool maakt het in de toekomst mogelijk een overzicht te vervaardigen van alle angstscènes die in films voorkomen. 'Dat is van belang voor onderzoekers: hoe wordt bijvoorbeeld angst uitgebeeld als emotie in films van de afgelopen vijftig jaar? Ook is dit interessant voor zowel de eindgebruiker als de filmindustrie. Stel dat je als consument een suspensefilm wilt kijken, dan kun je zoeken op een emotie als angst. De filmindustrie vindt dit op haar beurt interessant omdat ze op die manier heel snel films kan categoriseren en zich kan richten op bepaalde (aan)kopende doelgroepen. Dit is een commerciële waarde van dergelijk onderzoek op het gebied van digital humanities.'

'In digital humanities komen geesteswetenschappen en informatica bij elkaar'

TWEETGENIE

Het digital humanities-project TweetGenie kan aan de hand van taalgebruik de leeftijd en het geslacht van Nederlandse twitteraars raden. 'TweetGenie richt zich in principe op alle Nederlanders, maar in het bijzonder op (socio)linguïsten, computer scientists en het bedrijfsleven dat geïnteresseerd is in de achtergronden van twitteraars. Overigens heeft ook de politie Noord-Holland belangstelling: zij willen bij dreigtweets graag een daderprofiel kunnen opstellen,' aldus Theo Meder, volksverhaalonderzoeker bij het Meertens Instituut.

'TweetGenie was het belangrijkste onderdeel van TINPOT (Taal, Identiteit, Netwerken en Productgeruchten Op Twitter), een in 2013 afgerond digital humanities-project van het Meertens Instituut. TweetGenie is ontwikkeld samen met de Universiteit Twente en private partner Teezir, een bedrijf dat stemmingen over producten bijhoudt op sociale media. 'TweetGenie blijft als website (www.tweetgenie.nl) bestaan. Het is een zelflerend systeem: mensen kunnen correcties over hun leeftijd of geslacht melden en TweetGenie zal dan rekening houden met deze nieuwe input,' aldus Meder.

Een vervolg op dit project is onlangs gestart: Twidentity. Meder: 'Ditmaal wordt er een taaldetector gemaakt voor het Fries en de Limburgse dialecten. We gaan kijken wat de samenhang is tussen taalkeuze en identiteit. Over welke onderwerpen twitteren mensen in het Fries of Limburgs, en over welke in het Nederlands?'

‘Mensen kunnen nog altijd als beste metadata toevoegen’

Wetenschappelijke waarde

Interessanter dan de commerciële waarde vindt Bod zelf de wetenschappelijke waarde: is het mogelijk om op een rationele, digitale wijze om te gaan met het complexe materiaal waar geesteswetenschappers mee werken? ‘Dit materiaal is complex omdat het gelaagd is. Neem een opera,’ zegt Bod. ‘Hierin draait het om taal, muziek, beeld, tekst, drama en vele andere zaken. Nog iets: vaak is het onderzoeksmateriaal incompleet. Denk aan oude manuscripten: onderzoekers beschikken nooit over het volledige corpus. De vraag is dan of je over dat incomplete materiaal toch nog iets kunt zeggen.’

Behalve dat het onderzoeksmateriaal van de geesteswetenschappen complex en vaak incompleet is, is het ook ambigu: het materiaal kan verschillende betekenissen hebben. ‘Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het dus een uitdaging of we precieze methoden kunnen bedenken zodanig dat we de enorme hoeveelheden materiaal die we tot onze beschikking hebben kunnen interpreteren met computers.’

Betekenis voor bibliotheken

Wat is de waarde van digital humanities-onderzoek voor bibliotheken? ‘Optical character recognition (OCR) bij het scannen en digitaliseren van boeken, kranten en tijdschriften door de Koninklijke Bibliotheek werkte tot nu toe relatief slecht omdat letters onjuist worden “herkend”. Maar ook omdat er vóór de negentiende eeuw nog geen gestandaardiseerde spelling bestond. Zo worden veel woorden uit zeventiende- en achttiende-eeuwse bronnen op meer dan zeventig verschillende manieren geschreven. Dankzij digital humanities-onderzoek worden (op semi-automatische wijze) lijsten van spellingvarianten aangelegd, hetgeen de OCR-methode substantieel verbetert. Een nieuwe ontwikkeling is de syntactische analyse van hele zinnen, waardoor langeafstandrelaties tussen woorden bloot komen te liggen. Maar dat is vooralsnog puur onderzoek, er zijn nog geen praktische toepassingen van.’ Ook wijst Bod op de KB-fellows, weten-

schappers die door de Koninklijke Bibliotheek worden uitgenodigd om onderzoek te doen naar haar collecties. ‘Deze fellows kunnen contact leggen met de software-ondersteuners van de KB zodat er nieuwe tools beschikbaar komen. Zo wilde een historicus de herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog in Nederland onderzoeken, maar in de digitale collectie van de KB bleek het niet mogelijk om te zoeken op momenten en op plaatjes. Nu wordt er gewerkt aan zo’n zoektool. Hier is de link naar digital humanities extreem kort. Digital humanities heeft rechtstreeks te maken met het zoeken naar structuren in het vooralsnog tamelijk ongestructureerde digitale erfgoed.’

Keerzijde van digitalisering

Onderzoekers kunnen steeds meer doen vanachter hun laptop in hun eigen huiskamer, erkent Bod. Zijn de fysieke bibliotheken dan nog wel nodig? ‘Westerse bibliotheken bevinden zich in een overgangsfase: steeds minder fysieke boeken ten faveure van steeds meer digitale uitgaven. Het mooiste beleid is dat alle boeken en tijdschriften zowel digitaal als fysiek toegankelijk zijn en blijven. De vraag is echter of er genoeg financiële middelen beschikbaar zijn om de fysieke bibliotheken in stand te houden.’

Het zou bijvoorbeeld jammer zijn als de contextuele bibliotheek van het Warburg Institute in Londen zou verdwijnen, mij-

MUSIC SIMILARITY

Er zijn allerlei apps beschikbaar waarmee je muziek kunt vergelijken. Shazam kan bijvoorbeeld een stukje muziek herkennen op basis van ‘fingerprinting’, waarbij de exacte opname gevonden wordt. Hierbij gaat het dus om de exacte gelijkenis van muziek. Muziek vinden die niet exact maar slechts in een bepaalde mate op een ander stukje muziek lijkt, is daarentegen veel moeilijker. En dat is precies de uitdaging van Music Similarity, een digital humanities-project. ‘Bij dit project gaat het om de gelijkenis van het ritme en timbre in muziek,’ vertelt Aline Honingh, onderzoeker bij het ILLC (Institute for Logic, Language and Computation) van de Universiteit van Amsterdam. Zij startte het project in 2012 in samenwerking met

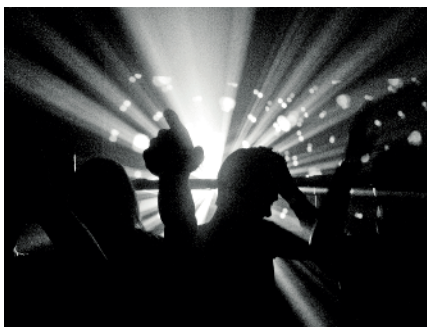

Foto: Catrin Austin

Music Similarity zou een app voor dj's kunnen worden

Elephantcandy, een audio-app bedrijf.

‘Het verwachte eindproduct van het Music Similarity-project is een app waarbij stukjes muziek gevonden kunnen worden die op elkaar lijken

wat betreft timbre en ritme. Het zou een app voor dj's kunnen worden, maar misschien ook wel voor muzikliefhebbers in het algemeen,’ aldus Honingh. In het project is geprobeerd de gelijksoortigheid (similarity) van timbre en ritme te modelleren voor elektronische dancemuziek. ‘We zijn nu in de afrondingsfase van het project. Het ontwikkelde model wordt momenteel getest op perceptuele data, dat verkregen is uit een experiment waarbij mensen moesten aangeven in welke mate ze stukjes muziek op elkaar vonden lijken op grond van ritme of timbre. De resultaten hiervan willen we publiceren in een wetenschappelijk tijdschrift. Elephantcandy legt zich vervolgens toe op het afronden van de app,’ aldus Honingh.

mert Bod. 'Hier zijn niet alleen alle boeken van onder andere humanisten te vinden, maar ook alles over de culturele context om die personen heen; bijvoorbeeld wat voor muziek er in de tijd van die wetenschapper werd gemaakt. Als alle boeken er niet meer zijn, mis je die context. Al kun je je afvragen of je dit niet digitaal kunt simuleren.'

Maar alleen digitalisering is ook niet alles: het leidt soms tot verarming als je niet meer de oorspronkelijke bron in fysieke vorm kunt bekijken. Bod: 'Een boek over rouwverwerking in de negentiende eeuw had een pikzwart omslag, maar omwille van een leesbare tekst op het omslag was de scan bijna wit gemaakt. De zwarte kft zou mogelijk hebben kunnen verwijzen naar rouw, maar dat mist een onderzoeker die alleen de digitale versie bekijkt.'

Belang van metadateren

Met het toenemende belang van de computer is het de vraag of metadateren door informatiefprofessionals nog van belang is. Bod meent van wel: 'Mensen kunnen nog altijd als beste metadata aan bijvoorbeeld een afbeelding van een schilderij toevoegen, ook al omdat deze werken vaak zo ambigu zijn.'

Een computer is daarentegen goed in het herkennen van precieze symboolreeksen en het perfect uitrekenen van zaken, maar het herkennen van taal, muziek of beeld – dat kunnen mensen beter. Toch valt op het werk van mensen wat af te dingen: ze zijn in vergelijking met computers extreem langzaam en ze kunnen slechts een beperkte hoeveelheid informatie onthouden. 'Niet elke metadateerder kan meteen een relatie leggen tussen twee schilderijen. Daar is een computer, met alle foutjes van dien, wel goed in.' De ideale situatie bestaat volgens Bod uit het semi-automatisch metadateren waarbij de mens de metadata voorgesteld door de computer checkt en verbetert.

Leren coderen

Zouden mensen die in een bibliotheek, archief, museum of een kenniscentrum werken moeten kunnen programmeren? Bod wil die vraag generaliseren. 'Alle geesteswetenschappers zouden moeten leren coderen. Ik zeg coderen, want programmeren is een woord dat afschrikt. Je kunt het breder trekken dan alleen programmeren. Dus

ook het omgaan met html. Mijn antwoord zou dus zijn: ja, tot op zekere hoogte; ze hoeven geen volleurde programmeurs te worden.'

'Heel veel successen in de digitale geesteswetenschappen – van applicaties op het gebied van taal tot muziek – zijn tot stand gekomen doordat een geesteswetenschapper samenwerkte met een informaticus. Het maakt de samenwerking bovendien gemakkelijker en beter als een geesteswetenschapper een beetje weet hoe computerprogramma's in elkaar zitten. Dan weet je namelijk ook iets over de beperkingen van de programma's: zaken die helemaal niet mogelijk zijn. Het is dus ook een bepaalde manier van denken die nuttig zou kunnen zijn. Daarom is er binnen de minor Digital Humanities aan de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit de cursus "Coding the humanities" opgezet. In deze cursus leren toekomstige geesteswetenschappers de basisbeginselen van het programmeren.'

Toekomstmuziek

Wetenschappers houden zich binnen digital humanities nu bezig met het bouwen van nieuwe modellen en applicaties met behulp van de modaliteiten van taal, literatuur, film en muziek. Een voorbeeld is het project Music Similarity, waarbij het gaat om de gelijkenis van ritme en timbre in muziek (zie kader). 'Je zou ook een film, opera of boek door een computer kunnen laten begrijpen. Dus niet alleen de emoties er laten uithalen, maar zelfs een korte samenvatting laten maken,' zegt Bod. 'Nu kan dat nog niet. Het zou grandioos zijn! En handig, want voor onze informatievoorziening zijn we nog te veel afhankelijk van mensen terwijl het steeds meer duidelijk wordt dat door de enorme datagroei de wereldwijde cultuurproductie niet meer door mensen kan worden bijgehouden.' Weer een volgende stap is het kunnen interpreteren met behulp van een computer. Of zelfs een waarde toekennen. 'Wetenschappers vinden dit nog een stap te ver: dat kunnen computers niet, want het betreft een menselijke eigenschap. Dat zou zo kunnen zijn. Maar ook hier komen de digitale geesteswetenschappen en de kunstmatige intelligentie die streeft naar interpreterende, zelflerende en zelffunctionerende computers of zelfs robots samen. Dat is soms ook wel de kritiek op digital huma-

'Je zou ook een film, opera of boek door een computer kunnen laten samenvatten'

nities: veel traditionele geesteswetenschappers vinden de digital humanities een vorm van de wetenschappelijke bestudering van de geesteswetenschappen, die niet eigen is aan de geesteswetenschappen zelf, die toch vooral reflecterend en interpreterend van aard zijn. Maar een interpretatie van een opera gemaakt door een computer klinkt in mijn oren als toekomstmuziek.' <

Met dank aan Frank Huysmans.

Ronald de Nijs is eindredacteur van InformatieProfessional.

MINOR 'DIGITAL HUMANITIES'

Studenten in de geesteswetenschappen kunnen een minor 'Digital Humanities' volgen. 'Het is niet als een volledige bachelorstudie beschikbaar. Het zou namelijk vreemd zijn als je iets met digital humanities doet zonder iets af te weten van een specifieke geesteswetenschap,' zegt Rens Bod. 'Het is een bijvak dat je een half jaar kunt volgen. Ook kunnen studenten het combineren met het schrijven van hun bachelorscriptie. Daarnaast bieden we een "Crash Course" aan, waarin vooral stafleden van de faculteiten van de geesteswetenschappen worden bijgespijkerd in circa zestien geavanceerde softwaretools op het gebied van Digital Humanities. Met een van die tools kun je bijvoorbeeld kleuren in schilderijen herkennen.'

Scoren met

De afgelopen jaren heeft Facebook zich definitief gevestigd als marketingtool voor bedrijven en non-profitorganisaties. Ook Nederlandse bibliotheken en archiefinstellingen zijn actief op dit social media-platform. Welke succesvolle strategieën gebruiken zij?

Carola van der Drift en Evelien de Jonge *****

Carola van der Drift is Japanologe en werkt bij de East Asian Library van de Universiteit Leiden.

Evelien de Jonge is archivaris en werkt bij de gemeente Noord-oostpolder.

Bij alle vormen van social media begint het met het krijgen van volgers. Op Facebook zijn dit 'likes'. Hoe meer likes, hoe groter het publiek dat een instelling bereikt. Want wanneer volgers iets leuk vinden – of liever nog: iets delen – zien hun vrienden dit ook. Hoe krijg je volgers zover? Het blijkt vooral belangrijk om je volgers te kennen. Suzanne van Hooff, marketingmedewerker bij de Koninklijke Bibliotheek, beaamt dit. 'Hoe langer je op Facebook actief bent, des te meer feeling krijg je voor wie je volgers zijn en wat ze aanspreekt. Zo merken we dat onze ruim 2000 volgers hart hebben voor de KB. Ze volgen ons voor de mooie collectie en het verhaal eromheen.'

Visueel

Facebook wordt vooral gebruikt om sociale contacten te onderhouden. Het risico bestaat dus dat de berichten van archieven en bibliotheken in de tijdlijn van de likers worden verdrongen door persoonlijke berichten van andere volgers. Een bericht moet de aandacht trekken. Een mooie afbeelding met een kort en krachtig bericht blijkt volgers het meeste aan te spreken.

Facebook

‘Hoe kan een bericht van een bibliotheek of archief opvallen in de tijdlijn van de likers?’

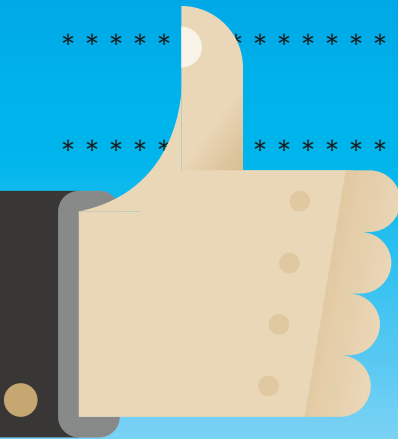
Van Hooff: ‘Een foto zegt meer dan duizend woorden. De KB is beschermer van “hun” collectie, en we merken dat vooral foto’s van het restauratieatelier het goed doen. Dit is een passie die we delen met onze volgers.’

Het Regionaal Archief Alkmaar, dat met ruim 1.600 likers een van de succesvollere Nederlandse archiefinstellingen op Facebook is, maakt gebruik van een wekelijks terugkerend ‘fotomoment’: het Zaterdag Zoekplaatje. Ook maken ze timewarp-plaatjes, oude foto’s die over een afbeelding van de huidige situatie worden geplaatst. Tessa Free, pr-medewerker van het Regionaal Archief Alkmaar: ‘We gebruiken het platform om onze collectie actief te delen met publiek, om de interesse voor de lokale en regionale geschiedenis en de persoonlijke verbondenheid met die geschiedenis te vergroten.’

Daarnaast leent Facebook zich goed voor het versturen van korte berichten die inspelen op de actualiteit. Koppel je zo’n bericht aan een afbeelding of een activiteit, dan creëer je de ultieme ‘tease’ om publiek naar je instelling te trekken. Free: ‘We willen ervoor zorgen dat zowel inwoners en geïnteresseerden als beleidsmakers binnen het werkgebied zich verbonden voelen met het Regionaal Archief.’

Interactie

Social media zijn vooral ‘sociaal’: interactie met volgers staat dan ook op de eerste plaats. Hoewel een social media-account

‘Openbare bibliotheken doen het op Facebook beter dan universiteitsbibliotheken’

niet het centrale middel voor de klantenservice van een instelling hoeft te zijn, zullen er ongetwijfeld reacties en vragen van volgers op berichten komen. Of beter gezegd: van de (toekomstige) gebruikers van bibliotheek of archief.

De input van bezoekers van de Facebookpagina's varieert van een vraag over openingstijden tot het aandragen van beeldmateriaal en het opvragen van informatie. De mogelijkheden voor contact met de gebruikers worden door instellingen nog wel eens onderschat. Opvallend is bijvoorbeeld dat de archiefinstellingen in ons land het in vergelijking met de buitenlandse archieven relatief minder goed doen in de interactie met hun online bezoekers wanneer het initiatief van de bezoeker komt. Op door bezoekers geplaatste berichten wordt meestal gereageerd met een like; af en toe komt er tegenbericht. Instellingen wekken daarmee onbewust de indruk dat ze hun eigen berichten belangrijker vinden dan de berichten van hun (potentiële) fysieke bezoekers. Bij het Regionaal Archief Alkmaar zijn de eerste stappen naar online dienstverlening al gezet. Het resultaat is merkbaar, zegt Free. 'Er begint een kleine verschuiving te ontstaan op servicegebied. Steeds meer mensen gebruiken de sociale media om in contact te treden met het Regionaal Archief over inhoudelijke zaken, maar ook met algemene vragen.'

Reacties uitlokken

Zelf reacties van bezoekers uitlokken kan ook. Iet Wiersma, communicatiemedewerker bij de Openbare Bibliotheek Amster-

Aantal likes varieert

Het aantal likes hangt in veel gevallen van het bereik van de instelling af. Het verbaast niet dat Engelstalige bibliotheken die zich op een internationaal publiek richten, opvallend meer likes hebben dan instellingen die zich vooral op Nederlandse gebruikers richten. Met kop en schouder steken The British Library (ruim 167.000 likes) en The Library of Congress (meer dan 180.000 likes) er in de internationale bibliotheekwereld bovenuit. Ook de archieven doen het niet slecht: de US National Archives tellen meer dan 72.000 likes, het Britse National Archive bijna 12.000 likes.

In Nederland liggen de aantallen fors lager. De Koninklijke Bibliotheek met haar nationale karakter heeft ruim 2.000 likes. De Openbare Bibliotheek Amsterdam overtreft dit met meer dan 4.600 likes. Over het algemeen doen openbare bibliotheken het beter dan universiteitsbibliotheken; de laatste groep telt veelal een paar honderd likes, met Gent als Vlaamse uitzondering met ruim 1.500 likes.

Wat archieven betreft is het Regionaal Archief Alkmaar de meeste gelikete Nederlandse archiefinstelling (ruim 1600 likes), op de voet gevolgd door het Nationaal Archief (1530 likes). De meeste gemeentelijke archiefinstellingen blijven qua aantallen hangen rond de 300 likes.

dam (OBA): 'We delen elke dag een bericht op Facebook. We proberen met onze berichten over uiteenlopende onderwerpen zoveel mogelijk interactie uit te lokken, bijvoorbeeld door een vraag te stellen.' Hoewel veel Facebookpagina's interactie proberen uit te lokken door middel van wedstrijden, zijn de bibliotheken hier wat voorzichtiger mee. Wiersma: 'Heel af en toe bieden we onze volgers voordeel, bijvoorbeeld met een wedstrijd. Omdat het animo daarvoor nooit erg groot is, doen we dit slechts af en toe.'

Hoewel de Openbare Bibliotheek Amsterdam aangeeft dat het animo niet groot is, is het wel een mogelijkheid die nader onderzoek verdient. Waarom werkt een wedstrijd in een bepaalde vorm niet? Zou een andere insteek wel met enthousiasme door de volgers worden ontvangen?

Maar ook interactie tussen verschillende instellingen of pagina's met een overeenkomend interessegebied is een mogelijkheid

De grote verschillen tussen de buitenlandse en Nederlandse instellingen zijn niet te verklaren door de collecties of het verzorgingsgebied. De enige verklaring die daarvoor gegeven kan worden is het beleid vanuit de bibliotheken en archiefinstellingen ten opzichte van social media.

Toch draait het niet alleen om het verzamelen van zoveel mogelijk likes. Het creëren van 'buzz' en het vergaren van een vaste fanbase is net zo belangrijk. Sommige bibliotheken kunnen zelfs van een 'cult following' spreken. Deze 'cult following' lijkt op de eerder beschreven community rondom supermarktketen Lidl. Met name The British Library ontvangt enthousiaste reacties op berichten en ziet haar berichten beloond met vooral vele, vaak honderden likes. Bovendien delen de likers deze berichten vaak in groten getale. Men voelt zich op persoonlijke basis enorm verbonden met de bibliotheek en reageert ook als zodanig. Kingma: 'Dit succes zou toegeschreven kunnen worden aan afbeeldingen (de mooiste die we hebben), interessante inhoud (*compelling content*), mensen die actief contact leggen met andere mensen, intern en extern, en het feit dat mensen ons volgen omdat zij in ons gezelschap gezien willen worden (*brand association*).'

om het bereik van de pagina te vergroten. Bij bijvoorbeeld de US National Archives en de Franse Archives Nationales is te zien dat de communicatie over en weer tussen beide instellingen en hun volgers groot is. Wiersma ervaart dit ook als voordeel: 'We mengen ons zo nu en dan in gesprekken van anderen over onderwerpen die met onze organisatie te maken hebben. Zo proberen we meer zichtbaar te zijn.'

En zelfs een persoonlijke aanpak kan goed uitpakken. Marja Kingma, curator van Nederlandstalige collecties bij de British Library: 'In het begin heeft het management van The British Library social media gewoon vrijgegeven aan de medewerkers. Sommige hebben dat zodanig goed opgepakt dat zij individueel een grote navolging opbouwden. Daar profiteert de bibliotheek nog steeds van.'

Kortom, vanuit de bezoekerskant is communicatie over en weer op social media gewenst en het past ook binnen de huidige

Tips & tricks

- > Geen *dump and ditch*. Plaats niet twee keer per week een foto uit de collectie op Facebook – om vervolgens niets met de reacties en input te doen.
- > Speel in op de actualiteit: kijk daarbij niet alleen naar wat er binnen de organisatie speelt, maar vooral ook naar wat de volgers interesseert.
- > Maak het persoonlijk, zowel in de statusupdates als in de reacties.
- > Zorg dat het social media-account toegevoegde waarde heeft door extra faciliteiten aan te bieden, zoals scanning-on-demand.
- > Social media kunnen ook buiten het internet om gepromoot worden. Zo liggen in de Openbare Bibliotheek Amsterdam visitekaartjes met het Facebook-adres. Ook treffen lezers op zowel flyers als in het maandelijkse magazine van de OBA vrijwel altijd het Facebook-icoontje aan. En natuurlijk wordt op de OBA-website doorgelinkt naar sociale media.

Statistieken

Facebook biedt vrij uitgebreide statistieken aan. Toename en afname van likes zijn in één keer te zien, maar interessanter is het bereik van elk bericht. Hoe vaak wordt een bericht gedeeld en hoe vaak wordt het 'leuk' gevonden? Klikken volgers vaker op foto's of op links? En hoeveel mensen zien het bericht uiteindelijk? Deze gegevens kunnen een goed beeld geven van wat voor type bericht volgers aanspreekt. Desondanks zal niet elk geplaatst bericht elke

volger bereiken. Facebookgebruikers kunnen hun tijdlijn filteren, waardoor bepaalde berichten niet verschijnen. Bovendien filtert Facebook zelf ook, want iedere dag verschijnen er zoveel berichten dat een gemiddelde Facebookgebruiker ze onmogelijk allemaal kan lezen. Suzanne van Hooff (KB): 'Onlangs veranderden we de omslag van de Facebookpagina – iets waar we normaal veel reacties op krijgen – maar nu bleek dit helemaal niet in de tijdlijn te zien te zijn geweest. De algoritmes van Facebook blijven een vraagteken.'

Advertenties

De beheerder van de Facebookpagina wordt gebombardeerd met promotie- en advertentiemogelijkheden. Zo roept Facebook op om vrienden uit te nodigen om de pagina leuk te vinden. Geen slecht idee overigens voor net opgerichte pagina's, mits de uitnodiging

naar personen met de juiste interesses wordt gestuurd (anders wordt het snel als spam ervaren). Ook kunnen tegen uiteenlopende bedragen de pagina of een website gepromoot worden. Met steekwoorden kunnen deze advertenties mogelijke geïnteresseerden bereiken.

'In het begin heeft het management van The British Library social media gewoon vrijgegeven aan de medewerkers'

Verder kan men nadenken over het aanbieden van *niche sourcing*. De gezamenlijke kennis van een gemeenschap is veel groter dan organisaties op het eerste gezicht vermoeden. Door bezoekers actief te laten meewerken aan bijvoorbeeld het ontsluiten en beschrijven van een collectie creëert men een gevoel van verbondenheid. Deze vorm van publieksparticipatie zie je al meer bij verschillende museale instellingen in het buitenland. Daar werken virtuele bezoekers mee aan het ontsluiten of beschrijven van een (deel)collectie. Via Facebook zou men bijvoorbeeld kunnen werken aan het toevoegen van locaties aan historische kaarten en foto's.

Kijk naar buiten

Tot slot kunnen ervaringen buiten het eigen vakgebied leerzaam zijn. Zo zet supermarktketen Lidl sterk in op een persoonlijk contact met de eigen volgers. Reacties op een bericht worden geplaatst namens het Lidl-account, maar het bericht zelf wordt ondertekend door een medewerker. Bovendien plaatst het bedrijf niet alleen reclameuitingen, maar speelt het ook los van de commerciële activiteiten in op de actualiteit. Deze strategie zorgt ervoor dat de uitingen niet enkel worden ervaren als reclame maar ook als het opbouwen van een community rondom een gezamenlijke interesse. Hoewel dit voor een bibliotheek- of archiefinstelling misschien wat lastig te realiseren is, is het zeker het overwegen waard om deze gemeenschapszin als uitgangspunt te nemen.

tijdgeest waarin van bedrijven wordt verwacht dat ze ook buiten de kantooruren 'open' zijn. Een snel antwoord op een korte vraag wordt ervaren als klantgericht en stemt bezoekers positief over een instelling.

Aan het werk

Een rondgang langs verschillende Facebook-accounts van bibliotheek- en archiefinstellingen leert dat nog lang niet alle mogelijkheden worden benut. Instellingen doen er goed aan te beseffen dat het integreren van het social media-beleid in het algemene communicatiebeleid veel te bieden heeft. Door actief in te zetten op social media kunnen instellingen hun online bereik vergroten, bezoekers permanent aan zich binden en nieuwe doelgroepen zoals jongeren aanboren en deze interesseren

voor de collectie. Belangrijk is wel dat instellingen dan stilstaan bij het beeld dat ze online van zichzelf willen creëren. Ook is het belangrijk dat men nadenkt over de te hanteren strategie en hoe deze kan worden geïmplementeerd in de bestaande communicatiestrategie. Wanneer eenmaal het fundament is gelegd, kunnen instellingen ook nadenken over het uitbreiden van hun digitale activiteiten. Veel archiefinstellingen en bibliotheken hebben bijvoorbeeld al relatief veel van hun collectie digitaal beschikbaar of werken met scanning-on-demand. Scanning-on-demand is een dienst die zich makkelijk naar social media laat vertalen. Door het online aanbieden van de collectie op verzoek van bezoekers voegen social media een dienst toe die het bekijken van de collectie zeer laagdrempelig maakt.

'Je kijkt vanuit verschillende invalshoeken naar hetzelfde probleem'

Sinds jaar en dag werkt de KB mee aan Europese projecten. Eind 2014 lopen verschillende grote projecten af – een goed moment om de balans op te maken. Welke voor- en nadelen biedt deelname aan Europese projecten? Wat heeft de organisatie eraan? En hoe ziet het ideale project eruit? Deze vragen werden voorgelegd aan enkele KB-medewerkers en buitenlandse projectpartners die betrokken zijn bij deze projecten.

Irene Haslinger en Sieta Neuerburg *****

'Projecten op het gebied van digitale duurzaamheid kunnen alleen nog in internationale context worden opgepakt'

Deelname

Wat brengt een organisatie ertoe om mee te doen aan een Europees project? Heel vaak wordt als belangrijkste reden genoemd: het inzetten van de eigen expertise en gebruik maken van de expertise van anderen. Dit geldt niet alleen voor erfgoedinstellingen of universiteiten, maar ook voor bedrijven in een consortium. Een Europees project biedt een bedrijf de kans kennis binnen te halen, zijn netwerk uit te breiden en ook zijn eigen producten te promoten.

Hier komt bij dat de onderwerpen van de projecten die in dit artikel centraal staan, namelijk digitale duurzaamheid en alles rondom het verbeteren van toegang en gebruik van digitale teksten (zie ook kader), eigenlijk alleen nog in een internationale context kunnen worden opgepakt. Zo is digitale duurzaamheid een internationaal vraagstuk. Instellingen uit de hele wereld worstelen met hetzelfde probleem: hoe houden we de eigen digitale collecties op de lange termijn toegankelijk? Een Europees project is dan een logische samenwerkingsvorm, mede om te voorkomen dat iedereen opnieuw het wiel gaat uitvinden. Bovendien levert een project direct voordeel op voor de gebruikers van digitale collecties. Zo bood het project Europeana Newspapers de KB een kans om de door

de haar gedigitaliseerde kranten samen te brengen met Europese gedigitaliseerde kranten van twaalf andere instellingen. Verder wordt een deel verrijkt met *named entities* (personen, plaatsen en organisaties die automatisch gemarkeerd zijn in de tekst). Dit vergroot de toegankelijkheid van grote digitale collecties zodat geïnteresseerden er nog beter mee kunnen werken dan nu het geval is.

Resultaat versus verwachting

Een volgende vraag was of de resultaten van het project in overeenstemming zijn met de verwachtingen. Hier antwoordt iedereen (gematigd) positief. Het project APARSEN heeft een goed inzicht opgeleverd in de stand van zaken op het gebied van digitale duurzaamheid. Ook het trainingsmateriaal is goed te gebruiken. Het formuleren van een gezamenlijke visie op de toekomst van digitale duurzaamheid en de rol van een expertisecentrum daarin bleek lastiger, onder meer omdat het consortium uit 31 partners bestaat. SCAPE is erg effectief te noemen, zeker omdat het project negentien verschillende partners telt. Die effectiviteit is te danken aan bijvoorbeeld de goede projectleiding en aan toegewijde partners. SCAPE heeft

Irene Haslinger is programmamanager Europese Projecten bij de Koninklijke Bibliotheek.

Sieta Neuerburg is projectassistent afdeling Onderzoek bij de Koninklijke Bibliotheek.

PROJECTEN

APARSEN (Alliance Permanent Access to the Records of Science in Europe Network) Een project over digitale duurzaamheid, met name het toegankelijk maken en houden van wetenschappelijke informatie. Het project brengt onderzoekers en databeherende instellingen bij elkaar om een gezamenlijke visie op de duurzame toegang tot onderzoeksdata te formuleren. In oktober 2014 wordt het virtual centre of excellence gelanceerd: tinyurl.com/qj9eplo. Zie ook: www.alliancepermanentaccess.org/index.php/aparsen/

IMPACT Centre of Competence Een expertisecentrum voor digitalisering van historisch gedrukt tekstmateriaal in Europa. Dit expertisecentrum komt voort uit het IMPACT-project voor verbetering van OCR voor historische teksten. Het biedt online expertise en tools om het digitaliseren van teksten beter, sneller en goedkoper uit te voeren. www.digitisation.eu

SUCCEED (Support Action Centre of Competence in Digitisation) Dit project beoogt de projectresultaten van IMPACT te borgen en door te ontwikkelen. Hiernaast onderzoekt het project de mogelijkheden om de infrastructuur van Europese Centres of Competence (expertisecentra) op het gebied van digitalisering te versterken. www.succeed-project.eu

ENP (Europeana Newspapers Project) Een samenwerking tussen Europese bibliotheken om op Europees niveau hun digitale krantencollecties beter toegankelijk te maken. In totaal zijn tien miljoen krantenpagina's via een portal te doorzoeken. www.europeana-newspapers.eu

SCAPE (Scalable Preservation Environments) Project over digitale duurzaamheid. SCAPE werkt aan het verbeteren van de controle op en het verwerken van zeer grote en heterogene digitale collecties. SCAPE bouwt onder andere voort op de resultaten van het eerdere Planets-project. Zo wordt de binnen Planets opgeleverde software in SCAPE aangepast aan de steeds sneller groeiende digitale collecties. Ook helpt SCAPE collectiehouders met het vaststellen van beleid en het geautomatiseerd plannen op het gebied van digitale duurzaamheid. www.scape-project.eu

een grote hoeveelheid tools van hoge kwaliteit opgeleverd, waarvan een deel al wordt gebruikt door derden. Hopelijk zet deze lijn zich door na de looptijd van het project.

Internationaal samenwerken

Op de vraag wat het voordeel is van een Europees project ten opzichte van andere vormen van internationale samenwerking volgden uiteenlopende antwoorden. Marcel Ras (KB) voor APARSEN: 'Je werkt samen met partners uit uiteenlopende domeinen, dus niet alleen bibliotheken maar ook archieven, commerciële instellingen en universiteiten. Daardoor worden er andere vragen gesteld, en kijk je vanuit verschillende invalshoeken naar hetzelfde probleem.'

Voor een van de buitenlandse partners in SCAPE, KEEP Solutions, geldt dat het bedrijf zich in de opstartfase bevond toen het project begon. Miguel Ferreira: 'Zonder SCAPE zouden we ons nooit hebben kunnen ontwikkelen tot het bedrijf dat we nu zijn.' Melanie Imming, projectleider SCAPE in de KB, zegt: 'Het raamwerk van een Europees project maakt het makkelijker om ook met onbekende partners samen te werken. Partners moeten leveren wat ze beloven. Dat is de extra administra-

‘Het raamwerk van Europese projecten maakt het makkelijker om met onbekende partners samen te werken’

tie die het met zich meebrengt, zoals uren schrijven en tussenrapportages opleveren, wel waard.’

De projectleider van SUCCEED, Rafael Carrasco, ziet weer andere voordelen: ‘Voor een land als Nederland ligt dit misschien anders, maar voor Spanje is deelname aan een Europees project een van de weinige mogelijkheden om subsidie te krijgen zodat we internationaal onderzoek kunnen doen. Zo was de universiteit van Alicante partner in het IMPACT-project. Toen er na beëindiging van het project een expertisecentrum (Centre of Competence) werd opgericht om de resultaten van IMPACT te borgen, heeft onze universiteit, samen met de Fundación Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, de leiding ervan dan ook met enthousiasme op zich genomen.’ Clemens Neudecker, nauw betrokken bij zowel SUCCEED als het Europeana Newspapers-project, ziet nog een belangrijk voordeel: ‘Voor projecten die gaan over het verbeteren van toegang en gebruik van digitale tekst, is het belangrijk dat Nederland meedoet. Omdat Nederland een klein land is met een relatief klein taalgebied, bestaat het risico dat de internationaal gevonden oplossingen niet geschikt worden gemaakt voor het Nederlands, maar alleen voor de grote talen zoals Engels, Frans en Duits. Dat zou jammer zijn omdat de technologie die voorhanden is dan niet ten goede komt aan gebruikers van het Nederlandstalige materiaal.’

Hobbels

Ieder project kent lastige momenten, maar alle geïnterviewden vinden dat de hobbels, voor zover mogelijk, goed zijn genomen. Het projectplan ligt in principe voor de hele looptijd vast, in het geval van APARSEN voor vier jaar. ‘Maar,’ zegt Marcel Ras, ‘het veld verandert zeer snel en de technische ontwikkelingen gaan behoorlijk hard. Onderzoek dat oorspronkelijk gepland stond voor jaar drie of vier van het project kan mogelijk niet meer relevant zijn tegen de tijd dat het project daadwerkelijk in die fase belandt.’

Voor SCAPE geeft Melanie Imming als voorbeeld dat men bij het schrijven van het projectplan ervan uitging dat bepaalde datasets gebruikt konden worden voor het testen van software-tools. In de loop van het project bleek dat niet zo te zijn vanwege auteursrechtelijke beperkingen. Dat was een tegenvaller. Ook voor het SUCCEED-project geldt dat de grootste belemmeringen liggen op het terrein van intellectueel eigendom: auteursrecht, databankenrecht en rechten op ontwikkelde software.

Andere omstandigheden die de voortgang kunnen belemmeren zijn algemener van aard. Als de samenstelling van een projectteam verandert tijdens een project, kan dat problemen geven. Mensen wisselen van baan en gaan dan dus ook weg bij de instelling die als partner in het project zit. Voordat iemand anders dan is ingewerkt en de draad weer heeft opgepakt, gaan er soms maanden overheen. Ook de omvang van het consortium en de complexiteit van het materiaal waarmee gewerkt wordt zijn van invloed. Lotte Wilms over Europeana Newspapers: ‘In het project werken we met tien miljoen krantenpagina’s van twaalf verschillende bibliotheken. Het was een hele klus om de datastroom hiervoor op gang te krijgen, maar alles loopt nu goed.’

Bruikbare uitkomsten

Konden de geïnterviewden ook een concrete uitkomst van het project noemen waar hun instituut baat bij heeft gehad? Voor de KB zijn het trainingsmateriaal en de rapporten uit het APARSEN-project zeer bruikbaar. KEEP solutions kon een promovendus aannemen om onderzoek te doen naar digitale duurzaamheid. Sommige SCAPE-tools worden nu getest in de

KB. Melanie Imming: ‘Het blijft altijd lastig om de slag te maken van onderzoek en ontwikkeling naar de dagelijkse praktijk, maar voor SCAPE ziet het er goed uit.’

De universiteit van Alicante gebruikt een aantal tools uit het SUCCEED-project. Omdat het te ingewikkeld was om deze tools te implementeren in de bestaande processen, is er gekozen voor standalone oplossingen. Ook de KB heeft twee tools uit SUCCEED getest. Een daarvan, de mogelijkheid om te zoeken met historische spellingvarianten, is zo succesvol dat deze tool onderdeel wordt van het Delpher-platform, het nationale zoekplatform voor digitale boeken, kranten en tijdschriften.

Het ideaal

Clemens Neudecker en Rafael Carrasco hebben een heel duidelijke boodschap: ‘In een ideaal Europees project zouden alleen nog maar open source-tools worden ontwikkeld. Dit komt de toekomstvastheid van de tools ten goede omdat er een grotere gemeenschap van gebruikers zal zijn.’ Marcel Ras zou kiezen voor een klein project met niet te veel partners en een kortere looptijd, dus twee in plaats van vier jaar. Het ideale project van Melanie heeft ook wat minder deelnemers, maar ze zou vooral een meer *agile* manier van werken willen zien. Dus minder van tevoren vastleggen. Over de duur van het ideale project zegt ze: ‘Ik zou daarbij wel de voorkeur geven aan een langere looptijd omdat dat ook veel oplevert: je hebt de tijd om de deelnemers goed te leren kennen, en er worden echte samenwerkingsverbanden tussen instellingen opgebouwd.’

Voor Lotte Wilms wegen de gebruikers uiteindelijk het zwaarst: ‘Een ideaal Europees project zou voor mij vooral een project moeten zijn dat ervoor zorgt dat wij als instellingen onze diensten kunnen verbeteren voor de gebruikers.’ <

Met dank aan: Miguel Ferreira, Chief Executive and Technology Officer, KEEP Solutions; Melanie Imming, KB-projectleider SCAPE; Lotte Wilms, KB-projectleider Europeana Newspapers; Rafael Carrasco, projectleider SUCCEED, Universiteit van Alicante; Clemens Neudecker, KB-projectleider SUCCEED; en Marcel Ras, KB-projectleider APARSEN en programmamanager NCDD (Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid)

Werk je in de informatiebranche?
Heeft jouw organisatie een
innovatief product, dienst of concept?

KIJK VOOR
MEER INFORMATIE OP
WWW.IVIaward.nl

Schrijf je
organisatie in
voor de 1ste IVI-
Award

IVI
AWARD

Uitreiking van
de IVI-Award vindt
plaats tijdens het
KNVI-jaarcongres
op 18 november
2014

Sponsors:

DOKLAB

WebBiebNL
haal meer uit je online bibliotheek

itrack bv
www.itrack.nl

ter
sprake
VERBODEN TOEGANGSPAS

Mediapartner:
**INFORMATIE
PROFESSIONAL**
vakblad voor informatieprofessionals

Evenementpartner:
KNVI
Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

IVI Award | Een initiatief van de stichting Innovatie voor Informatie

Werner Helmich: 'Onze visualisatie bevat een politieke boodschap'

Werner Helmich (1984) is industrieel ontwerper bij Frontwise | Digital Innovators. Dit Utrechtse bureau maakte een visualisatie van de takedown-verzoeken die Google dagelijks binnen krijgt. Het gaat hier om verzoeken om content uit de zoekresultaten van Google te verwijderen. Frontwise won met deze visualisatie de eerste prijs bij de *Online Takedown Requests Challenge* van Visualizing.org, gehouden in opdracht van Google. InformatieProfessional sprak Helmich over zijn ontwerpen en de balans tussen beeld en inhoud.

Door: Niall MacKellar

Kun je iets vertellen over de visualisatie?

'Bij Frontwise houden we ons bezig met het ontwikkelen van interfaces, van concept tot eindproduct. Naast deze core business hebben we ook een LAB van waaruit we eigen projecten opzetten en meedoen aan ontwerpwedstrijden. Een van die wedstrijden betrof het *Google Online Takedown Requests*-project. Hiervoor hebben we een visualisatie gemaakt die geheel in een browser draait. De visualisatie (zie tinyurl.com/m2h2bos) maakt trends en patronen aanschouwelijk in de Google takedown-verzoeken van particulieren en overheden.'

'Per maand is de hoeveelheid verzoeken te zien. In de buitenste ring (blauw en geel) staan de bedrijven of personen die de verzoeken hebben ingediend; in de binnenste ring (rood en paars) staan de domeinen waarin mogelijk het copyright wordt geschonden. De verschillende kleuren geven vervolgens aan of een verzoek wel of niet gegrond is (blauw en paars staan voor gegrond; geel en rood voor ongegrond). Hoe groter het aantal verzoeken, hoe dichter deze in het midden zit en hoe groter de cirkel is.'

'Een interessante invalshoek is om te kijken welke bedrijven er censuur plegen door onterecht bepaalde websites te beschuldigen van auteursrechtsschending. Je kunt via deze visualisatie namelijk zien hoe vaak een bedrijf een verzoek heeft ingediend en of het verzoek gegrond is verklaard. Het totale plaatje is een kleurexploratie die de strijd tussen copyrighthouders en piraten op het internet laat zien.'

Had je al ervaring met het maken van dit soort complexe datavisualisaties?

'Thuis zat ik vaker voor het computerbeeldscherm dan voor de tv (we konden maar een paar zenders ontvangen, want we hadden geen kabeltelevisie). In die tijd heb ik verschillende programmeertalen leren gebruiken. En dat heeft er mede voor gezorgd dat ik dit soort complexe digitale visualisaties kan maken. Bovendien heb ik tijdens mijn studie Industrieel Ontwerpen aan de Universiteit Twente veel software geschreven. Wie zich met dit soort projecten bezighoudt, dient overigens zowel het technische als het creatieve aspect te beheersen.'

Is het kunst?

'Zonder meer! Er zit bij wijze van spreken een politieke boodschap in. In dit geval: "Dit is censuur!". Je ziet de terechte, maar vooral ook onterechte censuur die door bedrijven wordt uitgeoefend. Plaats je deze visualisatie in een uitvergroete versie in een museum, dan zou zij, wat mij betreft, zo naast een Georges Seurat, grondlegger van het pointillisme, kunnen hangen.'

Hoe zorg je ervoor dat schoonheid de inhoud niet overschaduw?

'Het is belangrijk om vast te stellen dat de doelgroep voor deze visualisatie uit Google engineers bestond. De meeste mensen zullen dit vooral een mooi plaatje vinden. Bovendien krijgen ze mee dat de data behoorlijk complex is.'

'Bij het maken van zo'n visualisatie probeer ik de te visualiseren gegevens voor mezelf eerst zo inzichtelijk mogelijk te maken. Want hoe kan ik iets visualiseren als ik zelf niet begrijp wat de gegevens inhouden? Het is een ontdekkingstocht. Ik analyseer de dataset en "kneed" vervolgens de data, waardoor er vrij organisch een visualisatie ontstaat. Dit kneeden gebeurt volgens de patronen die ik heb ontdekt. Vervolgens probeer ik die patronen te verduidelijken. Hierbij breng ik contrasten aan om wat belangrijk is te scheiden van wat minder belangrijk is.'

Julie hebben met deze visualisatie een prijs gewonnen. Wat betekent dat voor de toekomst van Frontwise?

'Google had ons uitgenodigd om naar het hoofdkantoor in Brussel te komen en deel te nemen aan een Europese hackathon, een evenement voor programmeurs, softwareontwikkelaars en ontwerpers. We mochten een visualisatie maken waarin te zien was hoe landen censuur toepassen op hun burgers. Hieruit is ons project BIGSIS ontstaan, waarmee we de hackathon hebben gewonnen. Het winnen van dit soort prijzen is natuurlijk heel erg gaaf.'

'Of we in de toekomst nog meer datavisualisaties zullen maken? Frontwise focust zich op het ontwerpen en ontwikkelen van vernieuwende interfaces. Vanuit die gedachte zullen we zeker nog vaker interactieve datavisualisaties maken, als ware het interfaces voor de data. Hierin kunnen we onze inzichten op het gebied van user experience, communicatie en storytelling gebruiken en verder ontwikkelen.'

*Niall MacKellar
volgt de master
Information Design
aan de Design Academy
Eindhoven.*

LEES VERDER OP:

INFORMATIE PROFESSIONAL.NL

website voor informatiewerkers

IP FLASH

onze gratis digitale nieuwsbrief

NIEUWS

blijf op de hoogte

AGENDA

alle congressen en cursussen

BANEN

dé vacatures voor professionals

FILMPJES

elke week een vakvideo

BIJDRAGEN

verdiepende artikelen en verslagen

AGENDA

© Mark Cohen / Courtesy ROSEGALLERY

Ear, hand, leopard, coat, 1975, Mark Cohen

events, etc.

2 september • PRIVACYREDE

2014 • Door: Hans de Zwart
(Bits of Freedom) • Utrecht
• tinyurl.com/lakqzrg

9 september • TEGENLICHT MEET UP

• Digitaal geheugenverlies
• Amsterdam • tinyurl.com/knmo2uh

15 september • SUMMERSCHOOL

2014 • Almere (ook op
22 september in Eindhoven)
• www.archief2020.nl/summerschool

22-24 september • RDA (RESEARCH DATA ALLIANCE) •

Fourth Plenary Meeting 2014
• Amsterdam • tinyurl.com/kefx3f7

30 september • BIBLIOTHEEK- COLLECTIES IN HET NETWERK

• Informatiedag van KB en BNL
• Den Haag • tinyurl.com/k62lzdq

8 oktober • COLLECTIE NEDERLAND IN CONTEXT • Congres van SIOB en partners • Utrecht • tinyurl.com/nyvzff3

20-23 oktober • EUROPEAN CONFERENCE ON INFORMATION

LITERACY • Dubrovnik
• www.ecil2014.org

Meer events op
www.informatieprofessional.nl

exposities

Mark Cohen

Het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam presenteert vanaf 13 september meer dan honderd vintage afdrucken van de Amerikaanse straatfotograaf Mark Cohen. Onder de titel *Dark Knees* is een groot overzicht van zijn werk uit de periode 1969 tot en met 2012 voor het eerst in Nederland te zien. Een oeuvre, geroemd in de jaren zeventig met een tentoonstelling in het Museum of Modern Art (MoMA) in New York en recentelijk herontdekt in Europa. Fragmenten van gebaren, houdingen en lichamen vormen de basis van ieder werk.

www.nederlandsfotomuseum.nl

David Cronenberg

In Filmmuseum EYE in Amsterdam is tot 15 september een tentoonstelling rond regisseur David Cronenberg te zien. Cronenberg verwierf een cultstatus met zijn eigenzinnige films over de samenwerking tussen lichaam, geest, technologie en massamedia. De tentoonstelling verkent de wereld van Cronenberg via het hoofdthema uit zijn films: de fysieke en psychologische transformatie van zijn personages.

www.eyefilm.nl

De juiste informatie bij de juiste persoon

Adlib Bibliotheek catalogiseert meer dan boeken alleen. Adlib Bibliotheek vormt de kern van een compleet informatie- en kenniscentrum. Desgewenst kunt u deze kern uitbouwen met de uitleen-, bestel- en tijdschriftenmodules, of met vragenregistratie, SDI, full-text search en verschillende online services. Iedere vorm van informatie wordt zo op maat gemaakt voor uw gebruikers. Niet voor niets is Adlib Bibliotheek in gebruik bij vele mediatheken, bedrijven, (hoge)scholen, en juridische en overheidsinstellingen.

Adlib Bibliotheek

Veelzijdig Overzichtelijk Aanpasbaar aan alle soorten publicaties
Internetmodules: SDI attenderen, Online reserveren en Full text zoeken Eenvoudig titelbeschrijvingen ontleen Makkelijk rapporteren Geïntegreerde aanvullende modules: Bestelmodule, Uitleenmodule en Tijdschriftenmodule Meertalig Internationale standaarden SRU, ISBD/AACR2, Z39.50 MARCXML, OAI-PMH en meer Integreerbaar met Adlib Museum en Adlib Archief tot één 'crossdomain' systeem API-koppelingen Keuze databases MS SQL Server, Oracle, Adlib Internet ready.

adlib
The easy way to knowledge

Adlib Information Systems
(0346) 58 68 00
sales@adlibsoft.com
www.adlibsoft.com

Toepassingen in de praktijk

Triples, URI's, RDF, vijf sterren van open data, vocabulary's... er komt veel kijken bij linked open data. Maar hoe kan deze data zinvol in de praktijk van informatieprofessionals worden toegepast?

Door: **Lukas Koster**

Het zou mooi zijn als we al surfend op het web bij een gevonden resultaat automatisch verwante relevante informatie gepresenteerd zouden krijgen. Dat is het idee van het semantische web, waarop linked data als een set praktisch toepasbare regels is gebaseerd. Men noemt dit wel het 'follow your nose'- of 'je neus achterna'-principe, waarbij je al klikkend relevante informatie van velerlei aard vindt. Wat hiervoor nodig is, is een webinfrastructuur van volledig onderling verbonden data, die tevens de ingebouwde functionaliteit biedt om gerelateerde informatie te leveren. Zover zijn we nog lang niet, alhoewel Google met zijn eigen enorme, altijd groeiende geïndexeerde bak met 'big data' een goede poging doet. Op basis van de knowledge graph-technologie (<http://www.google.com/insidesearch/features/search/knowledge.html>) wordt in zoekresultaten aanvullende informatie getoond over de zoekterm of over verschillende betekenissen van de zoekterm. Het 'je neus achterna'-principe wordt ook gebruikt in semantische browsers op basis van beschikbare RDF-datasets en URI's (zie bijvoorbeeld <http://browse.semanticweb.org> voor het online verkennen van diverse al dan niet werkende voorbeelden). Het gaat hier om speciaal ontwikkelde linked open data-applicaties. Hierbij hebben we meteen de aard van het probleem te pakken: er zijn nog altijd aparte softwaretoepassingen nodig om te werken met linked open datasets die op het web beschikbaar zijn. Het

maakt hierbij niet uit of de software op een webserver in een browser werkt, of als app op een smartphone, tablet of pc.

Wat is er nodig?

Zowel voor het publiceren als voor het gebruiken van linked open data in bestaande en nieuwe toepassingen is, naast vakinhoudelijke kennis, technische expertise nodig, behalve standaard systeemontwikkelcapaciteiten ook specifieke linked open data-kennis.

Voor het implementeren van linked open data-toepassingen kunnen erfgoedinstellingen verschillende wegen bewandelen: zelf ontwikkelen; open source tools gebruiken (waarbij ook veel zelf gedaan moet worden); standaardsoftware van commerciële leveranciers aanpassen; diensten afnemen van samenwerkingsverbanden. Uiteraard zijn allerlei combinaties hiervan mogelijk.

Veel erfgoedinstellingen hebben niet de middelen om zelf aan systeemontwikkeling te doen. De meeste bibliotheken zijn afhankelijk van commerciële software, al dan niet via een samenwerkingsverband. Is er wel ontwikkelcapaciteit, dan worden regelmatig applicaties gebouwd die niet algemeen bruikbaar zijn of die na de projectfase niet meer onderhouden worden. Dit was u misschien al overkomen toen u de

bovenstaande semantic browser-link probeerde.

Niet standaard

Linked open data-projecten zijn geen standaard ict-projecten. Vanwege de afhankelijkheid van derden is planning lastig en is het resultaat inherent onvoorspelbaar. Bij het publiceren van linked open data is er geen direct zichtbaar functioneel resultaat, omdat men afhankelijk is van het gebruik ervan in door anderen ontwikkelde apps en diensten. Anderzijds is men bij het ontwikkelen van apps en diensten weer afhankelijk van de beschikbaarheid van door anderen gepubliceerde en onderhouden linked open datasets. Het combineren van beide concepten in één project geeft meer kans op succes, maar dan schiet men het originele doel voorbij. Het resultaat is dan eigenlijk een traditioneel informatiesysteem, met RDF als databaseopslagstructuur.

RDF en URI

Naast het publiceren en het gebruiken van linked open data is er nog een derde toepassingsmogelijkheid, waarbij eveneens beide andere concepten worden gecombineerd, namelijk het werken met RDF en URI's als basis van de eigen workflows. Voor bibliotheken betekent dit dat minimaal bibliografische en holdingsdata als triples met links

worden aangemaakt en opgeslagen. Hiervoor zijn nieuwe standaarden en informatiesystemen nodig.

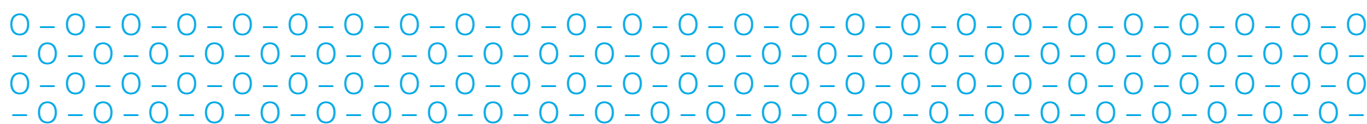
De Library of Congress werkt sinds 2011 aan het op RDF gebaseerde BIBFRAME (Bibliographic Framework, <http://www.loc.gov/bibframe>) als vervanging van het wereldwijd gebruikte bibliografische MARC recordformat (<http://www.loc.gov/marc>). BIBFRAME is een beetje een hybride geval. In eerste instantie wordt beoogd bestaande bibliografische databases te converteren naar de BIBFRAME vocabulary met gebruikmaking van bestaande erkende externe authority files als VIAF en de Library of Congress Subject Headings, maar zonder gebruik te maken van bestaande vocabulary's als BIBO en Dublin Core. Dus wel RDF, maar naar binnen gericht en niet echt open.

Als BIBFRAME als nieuwe standaard wordt geaccepteerd, dan moeten er ook systemen beschikbaar komen die met RDF als interne structuur overweg kunnen. Dat zal nog wel enige tijd duren. De Koninklijke Bibliotheek van Zweden wil daar niet op wachten. Zij is bezig van de grond af aan een op linked open data gebaseerd systeem te ontwikkelen voor LIBRIS, de Zweedse gemeenschappelijke catalogus (<http://kat.libris.kb.se>).

Gebruik

Het gebruiken van RDF als basis voor de eigen workflows heeft als bijkomend voordeel dat de eigen informatie zonder veel extra werk als linked open data kan worden gepubliceerd. Tot het zover is zullen andere middelen moeten worden ingezet voor hetzelfde resultaat. Enkele Nationale Bibliotheken publiceren data afkomstig uit traditionele systemen als linked open data. Bijvoorbeeld de Deutsche Nationalbibliothek (<http://www.dnb.de/EN/>)

'Er zijn nog altijd aparte softwaretoepassingen nodig om te werken met linked open datasets'

Service/DigitaleDienste/Linked-Data/linkeddata_node.html), de British Library (<http://www.bl.uk/bibliographic/datafree.html#lod>) en de Bibliothèque Nationale de France (<http://data.bnf.fr/semanticweb>). In Duitsland doen een paar regionale consortia dit voor hun gemeenschappelijke catalogi, zoals hzb via LOBID (<http://lobid.org>) en BVB en KOBV via B3KAT (<http://lod.b3kat.de>). Er zijn ook commerciële bibliotheeksystemleveranciers die mogelijkheden bieden voor het als linked open data publiceren van lokale bibliografische informatie, zoals OCLC via WorldCat (<http://www.oclc.org/data.en.html>) en Ex Libris via Primo (<https://github.com/ExLibrisGroup/primo.PNX-context>). ArchivesHub UK publiceert archiefdata in het LOCAH-project (<http://data.archiveshub.ac.uk>). Voor museumdata is het Amsterdam Museum in Nederland een voortrekkende (http://datahub.io/dataset/amsterdam-museum-as-edm-lod). Europeana is een voorbeeld van een overkoepelende erfgoedportal met linked open data (<http://data.europeana.eu>).

In hoeverre deze (en andere) door bibliotheken, musea en archieven gepubliceerde linked open datasets door anderen worden gebruikt, is moeilijk te zeggen. In ieder geval wordt de door de British Library gepubliceerde British National Bibliography gepresenteerd in het ArchivesHub UK project Linking Lives (zie onder).

Toepassingen

In de erfgoedsector liggen nuttige toepassingen nog niet voor het opscheppen. Een paar voorbeelden. De Bibliothèque Nationale de France presenteert op haar linked data-website <http://data.bnf.fr> pagina's per auteur, werk en thema waarop informatie afkomstig van de eigen linked open data-bronnen in geaggregeerde overzichten wordt gepresenteerd. In het Nederlandse Nationale Bibliotheekcatalogusproject wordt gewerkt aan een op linked open data gebaseerde semantische zoekfunctie (zie [\[bibliotheek.nl/pagina/14726-nationale-bibliotheekcatalogus.html\]\(http://bibliotheek.nl/pagina/14726-nationale-bibliotheekcatalogus.html\)\). Het Oostenrijkse nationale bibliotheekconsortium biedt in zijn Primo-zoekinterface \(<http://search.obvsg.at/OBV>\) extra informatie over personen aan afkomstig uit DBpedia, hetgeen mogelijk is doordat de persoonsnummers uit de thesaurus van de Deutsche Nationalbibliothek in Wikipedia zijn opgenomen. Een andere koppeling tussen Primo en DBpedia wordt geboden door de Sächsische Landes- und Universitätsbibliothek in Dresden \(<http://www.slub-dresden.de>\). De lokaal ontwikkelde add-on SLUB-Semantics biedt ontsluiting op onderwerpen, afkomstig uit DBpedia/Wikipedia, waarmee problemen van meertaligheid en dubbelzinnigheid worden opgelost. De Openbare Bibliotheek van Oslo biedt twee diensten aan die gebruik maken van een centrale RDF-schaduwcatalogus verrijkt met informatie uit externe databronnen: een Recensiedienst \(<http://anbefalingen.deichman.no>\) en de 'Active Shelves' \(<http://digital.deichman.no/blog/2012/10/16/active-shelves>\),](http://stichting.</p></div><div data-bbox=)

'Linked open data lijken vooralsnog met name door de instellingen zelf te worden hergebruikt'

werkstations die RFID-chips van materialen lezen en gerelateerde informatie tonen. Dit laatste project lijkt zeer veel op de Socialmediacaster die is ontwikkeld bij de Bibliotheekservice Friesland (<http://www.socialmediacaster.org>).

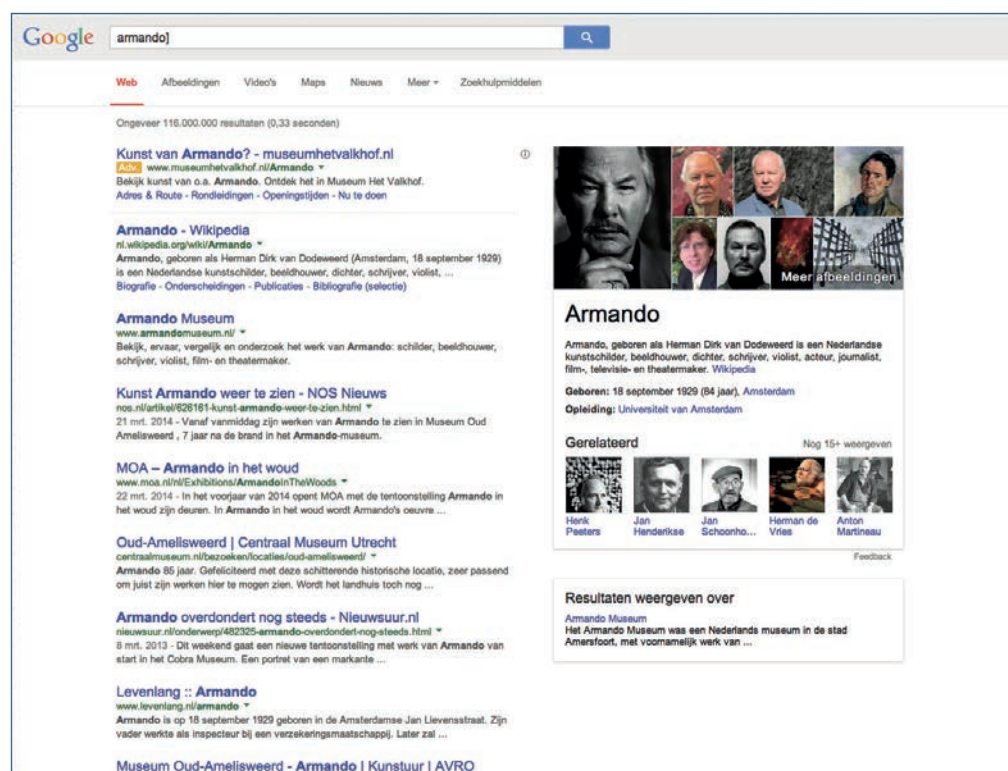
De eerder genoemde ArchivesHub UK werkt aan het 'Linking Lives'-project (<http://data.archiveshub.ac.uk/linkinglives>), waarin biografische overzichten worden gegenereerd, gebaseerd op hun eigen LOCAH-dataset gecombineerd met andere bronnen zoals DBpedia en de British National Bibliography.

Tot slot

Concluderend kan worden vastgesteld dat een aantal bibliotheken, archieven en musea al linked open data publiceren. Het lijkt erop dat deze data vooralsnog voornamelijk door de instellingen zelf worden her-

gebruikt. Als het om hergebruik van externe data gaat, dan is DBpedia een belangrijke bron. Open datasets zonder linked data en RDF, met name van archieven en musea, worden wel gebruikt, meestal in toepassingen gemaakt door individuen in competitieverband (zie bijvoorbeeld <http://www.opencultuurdan.nl>, <http://codingdavinci.de>). Door krachten te bundelen in samenwerkingsverbanden, zoals consortia, open source gemeenschappen en gebruikersgroepen van commerciële systeemleveranciers, zullen ook erfgoedinstellingen en informatieprofessionals de vruchten van linked open data kunnen plukken. <

Lukas Koster is Coördinator Bibliotheeksystemen bij de Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam.

Linked Open Data over Armando volgens Google

Even voorstellen

De Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland, de KVAN (sinds 1891), bestaat in 2016 125 jaar. Het is de beroepsorganisatie voor archivarissen en recordsmanagers. De vereniging stelt zich ten doel de belangen van het Nederlands archiefwezen te behartigen en de deskundigheid van archivarissen te bevorderen.

De vereniging organiseert onder meer studiedagen, internationale uitwisselingen en buitenlandse oriëntatierizen. Als lid van de KVAN ontvang je tien keer per jaar het *Archievenblad* en eens per jaar de *Almanak van het Nederlands Archiefwezen*.

Zo verbindt de KVAN professionals. Zie www.kvan.nl.

Vervagende grenzen

Stonden archivarissen 'vroeger' (tot 1995) op geruime afstand van de administratie door een wettelijke overbrengingstermijn van vijftig jaar van overheidsarchieven, tegenwoordig zitten ze er bovenop. Als gevolg van de inrichting van de digitale informatiehuishouding en de korte omloopsnelheid van informatie willen archivarissen regie over de opzet van de administratie.

Grenzen tussen actueel/dynamisch en oud archief vervagen. Het gaat om binnenhalen, beheer, behoud en beschikbaarstelling van (digitale) informatie. Dat vereist kennis van processen, data, ICT, metadatering, openbaarheid, auteursrecht en noem maar op. 'Papier hier' is alleen nog een veelgehoorde kreet in sprookjespark De Efteling.

Deze ontwikkelingen vragen om andere competenties en om andere opleidingen dan de traditionele. Kortom: het vak is – zoals dat heet – in beweging en daarmee ook de archivaris, een boeiend beroep in een bloeiend beroepsveld. Zie voor opleidingen: www.archiefschool.nl.

Vereniging SOD | Kennisnetwerk voor informatie- en archiefmanagement

Première SOD-documentaire op 11 november

Op 11 november is filmhuis Lanteren/Venster in Rotterdam gastheer voor de première van 'Alles is informatie', de documentaire van de Vereniging SOD over het belang van informatie voor de hedendaagse maatschappij.

In deze documentaire komen vanuit verschillende invalshoeken (politiek, wetenschap, filosofie, overheid, bedrijfsleven, strategisch en operationeel) mensen aan het woord die dagelijks te maken hebben met informatie. De documentaire gaat onder andere in op de gevolgen en mogelijkheden van de digitalisering voor samenleving, de Nederlandse bevolking en de mensen die werkzaam zijn in de informatiedienstverlening.

De documentaire is ook te zien tijdens het jaarcongres van de samenwerkende brancheorganisaties (KNVI, NVBA, SOD) op 18 november.

Meer weten over deze documentaire? Stuur een mail naar eric.kokke@goopleidingen.nl

KNVI

Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

BLIJF IN BEWEGING!

**De KNVI helpt haar leden hun
talenten verder te ontwikkelen**

**Ben je jong van geest en wil je je talenten
als informatieprofessional verder ontwikke-
len? Doe dan mee aan onze wedstrijd.**

Motiveer in maximaal 150 woorden je voor-
stel om je verder te ontwikkelen: een stage,
workshop, overleg met een werkcoach,
werkzoekend en op zoek naar een nieuwe
invalshoek, zin om als zelfstandige aan de
slag te gaan: het zijn zomaar wat voor-
beelden. Geef aan wat je nodig hebt en als
je wint is dat je prijs.

Ga naar knvi.net/blijfinbeweging en vul
voor 1 november 2014 het formulier in.
Voor het einde van het jaar worden de win-
naars bekend gemaakt. Heb je gewonnen,
dan kan je stage, je studiereis of hoe je je
droom maar hebt geformuleerd in vervulling
gaan.

Nog geen lid? Geen probleem: meld je aan
op knvi.net/word-lid en je kunt meteen
meedoen.

[Facebook.com/KNVI.net](https://www.facebook.com/KNVI.net)

[Twitter.com/knvinet](https://twitter.com/knvinet)

Mogelijk gemaakt door

Stichting

FONDS
de informatiedienstverlening

Vergeetachtige Google

Door: Raymond Snijders

Het internet vergeet niets. Daar kwam de Spaanse vastgoedondernemer Mario Costeja González ook achter. Al googelend op zijn eigen naam ontdekte hij in 2010 dat de zoekmachine in de zoekresultaten verouderde informatie toonde. De Spaanse krant *La Vanguardia* vermeldde op 19 januari en 9 maart 1998 dat enkele van zijn gebouwen per opbod verkocht zouden worden. De reden: een terugvordering van belastingsschulden. Hoewel deze kwestie al lang opgelost was, werd iedereen die González' naam intikte hier twaalf jaar later nog altijd op gewezen. Had González niet het recht om in dezen door Google vergeten te worden?

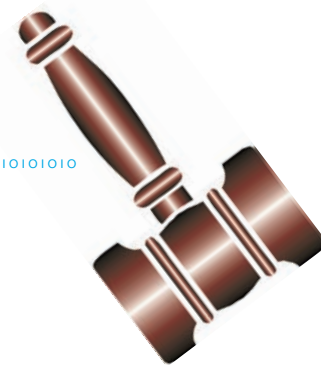
Mario González deed een beroep op de Europese privacywetgeving. Hij diende bij de Spaanse toezichthouder een verzoek in om zowel de krant als Google te verplichten deze verouderde gegevens te verwijderen. De krant mocht de berichten laten staan, maar de toezichthouder ging mee in het verzoek om de zoekresultaten door Google Spanje te laten verwijderen. Google ging in beroep bij de Spaanse rechter die vervolgens in 2012 prejudiciële vragen – vragen van uitleg – stelde aan het Europese Hof van Justitie: hoe moet de Europese privacywetgeving nu exact geïnterpreteerd worden? Deze aan het Hof voorgelegde kwes-

tie leverde een fundamenteel vraagstuk op over privacy, een van de grondrechten van Europese burgers, dat van oudsher botst met een ander grondrecht: het recht op informatievrijheid van diezelfde burgers om informatie te kunnen vinden. Het Hof deed op 13 mei 2014 uitspraak en liet het recht op privacy duidelijk zwaarder wegen dan het recht op informatievrijheid. Om te beginnen oordeelt zij dat de Europese privacyrichtlijn een hoog niveau van bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden van natuurlijke personen, en met name van hun privéleven, bij de verwerking van persoonsgegevens [beoogt] te waarborgen.

Het recht op een privéleven is bovendien een recht dat in het Handvest van de EU is opgenomen en alle burgers van de Europese lidstaten hebben het recht op de rectificatie, de uitwissing of de afscherming van de gegevens waarvan de verwerking niet overeenstemt met de [...] richtlijn, met name op grond van het onvolledige of onjuiste karakter van de gegevens.

Het Hof concludeert vervolgens dat het begrip *verwerking van persoonsgegevens* zo breed gedefinieerd is in de privacyrichtlijn dat het verzamelen, indexeren en tonen van zoekresultaten door een zoekmachine daar gewoon onder vallen. De rol die Google speelt in het wereldwijd verspreiden van deze persoonsgegevens en de bijbehorende risico's op privacy-inbreuken worden hierbij nog eens benadrukt door het Hof.

Het Europees privacyrecht is daarmee ook integraal van toepassing op Google. Essentieel in deze uitspraak is dat het hier genoemde correctierecht, aldus het Hof, breder geïnterpreteerd moet worden dan alleen de correctie van onvolledige of onjuiste gegevens. Het geldt voor alle – ook feitelijk correcte – gege-

vens als deze *ontoereikend, niet ter zake dienend of bovenmatig zijn voor de doeleinden van de verwerking door de exploitant van de zoekmachine*. Is dit het geval, dan moeten deze gegevens en de verwijzingen uit de zoekresultaten verwijderd worden.

Samengevat: burgers hebben het recht om zo'n verwijderingsverzoek in te dienen bij Google en niet de rechter maar Google is verantwoordelijk voor het maken van de afweging tussen de verschillende belangen. De gevoeligheid van de informatie en de impact op het privéleven van de burger versus de informatievrijheid. Hierover merkt het Hof nog op dat in die afweging privacy zwaarder moet tellen dan informatievrijheid, tenzij het over personen gaat die een zichtbare rol in het openbare leven hebben.

En met dit recht van burgers om vergeten te worden moet Google nu aan de slag in Europa. Eind mei lanceerde de zoekgigant een webformulier om een verwijderingsverzoek in te dienen. In de vijftig dagen daarna ontving het bedrijf ruim 250.000 verzoeken van 70.000 mensen die allemaal individueel beoordeeld moeten worden. De eerste zoekresultaten zijn inmiddels aangepast en Mario González wordt in Google niet meer geassocieerd met de twee krantenartikelen.

Toch is de kans klein dat het internet ooit zijn naam en voorgeschiedenis zal vergeten. Daar heeft deze rechtszaak onbedoeld wel voor gezorgd.

Raymond Snijders is senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim.

advertentie

Ondersteuning nodig
bij het veranderen,
optimaliseren of
digitaliseren van uw
informatievoorziening?

ADVIES
PROJECTMANAGEMENT
DETACHERING

Reekx

www.reekx.nl

Overal aan de slag

Het is gangbaar om overal toegang te hebben tot documenten via een usb-stick of in de cloud. Maar wat als je ook, op welke computer dan ook, wilt werken met je eigen vertrouwde programma's? Dat kan via een usb-stick met portable apps of in de cloud met Spoon.net.

Door: Alice Doek

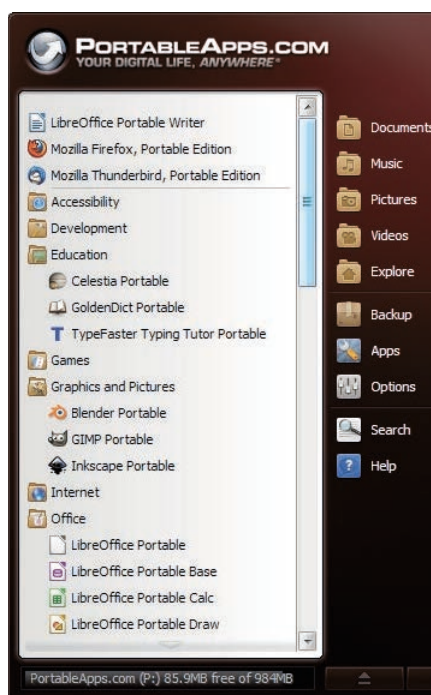
Portable apps

Een manier om je favoriete software overal bij de hand te hebben is vanzelfsprekend de laptopcomputer. Een alternatief is: programma's installeren en draaien vanaf een usb-stick. Van veel programma's bestaat namelijk een 'draagbare' Windows-versie die je vanaf een stick op elke Windows-pc kunt gebruiken. Deze draagbare versies haal je bijvoorbeeld op bij de website portable-apps.com. De procedure is simpel. Kies een app, download het installatiebestand (altijd eindigend op .paf), klik op het bestand en doorloop de wizard. Bij de laatste stap kun je aangeven waar de software moet worden geplaatst: kies hier dus niet voor de harde schijf maar voor de usb-stick.

Op deze manier kun je bijvoorbeeld Firefox (al dan niet opgevoerd met add-ons), TweetDeck, OpenOffice, µTorrent, FileZilla (ftp-client), programma's voor beeldbewerking en utilities in je achterzak meenemen, voorzien van je eigen instellingen, wachtwoorden en bladwijzers. Een ingebouwd updatemechanisme zorgt ervoor dat je altijd met de meest recente versie werkt. Vooral mensen met een wisselende werkplek kunnen hier baat bij hebben. Daarnaast

zijn portable apps handig in een situatie waarin de computer is 'dichtgetimmerd'. Omdat draagbare apps geen wijzigingen aanbrengen in het besturingssysteem van de pc, kunnen ze zonder bezwaar van IT-zijde worden gebruikt. Bij het houden van online demonstraties op locatie lever je je meestal over aan de lokale keuzes en instellingen, maar als je verrassingen wilt voorkomen is het prettiger om zelf de baas te zijn. Dat het werken met deze apps geen sporen achterlaat op de gebruikte computer, kan ook een voordeel zijn.

Alternatieven voor Portableapps.com zijn LiberKey.com en LupoPenSuite.com.

Door: Leen Liefsoens

Spoon.net

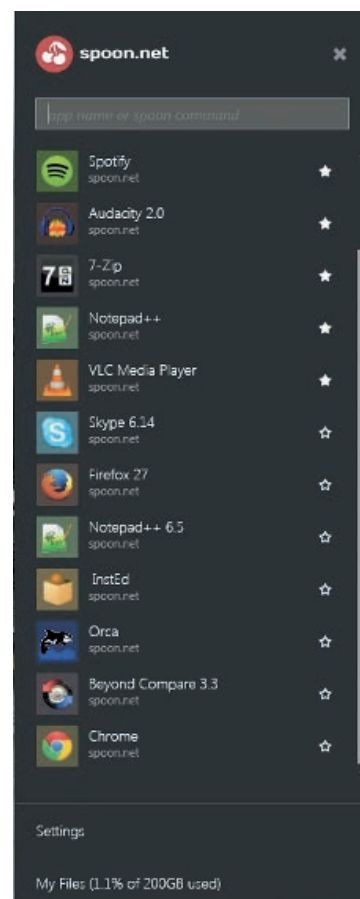
Spoon.net is een web-based platform waarmee je vanaf elke computer gebruik kunt maken van je favoriete software. Na het aanmaken van een account kun je via het menu Applications kiezen uit vele programma's. Het enige wat wordt geïnstalleerd is een plugin en daarvoor zijn geen administratierechten vereist. Spoon.net is op dit moment alleen beschikbaar voor Windows-computers.

De app-bibliotheek van Spoon.net bevat honderden programma's waaronder alle bekende browsers, diverse teken- en fotobewerkingsprogramma's, OpenOffice, Evernote, Skype, VLC Media Player, SketchUp, Notepad++, Tweetdeck, Any Video Converter, Keepass, Calibre en andere utilities. Via de Spoon Console (te openen met de toetscombinatie Alt + Win), die fungeert als een alternatief Start-menu, kun je de door jou gekozen programma's openen. De persoonlijke instellingen die je in alle programma's invoert, worden automatisch gesynchroniseerd met alle andere computers waarop je Spoon.net gebruikt. Tevens staan de programma's via de Spoon Console in verbinding met lokale instellingen en installaties, waardoor bijvoorbeeld printen mogelijk is.

Spoon.net is vooral geschikt voor computers waarop je niet te veel belasting en 'rommel' van installaties wilt hebben. Hierdoor wordt het IT-beheer ontlast. Het is ook een pas-

send platform om programma's uit te proberen. Nieuwe softwareversies maken vaak kapot wat je nu juist goed vindt aan een programma. Met Spoon.net kun je die versies eenvoudig en zonder kleerscheuren testen. En Spoon.net is ideaal voor het testen van browsercompatibiliteit.

Je hebt de keuze uit vier abonnementen met bijbehorende opslagcapaciteit en geavanceerde mogelijkheden. Met de gratis variant heb je toegang tot de totale app-bibliotheek en 5 GB opslagruimte. <

Alice Doek en Leen Liefsoens zijn beiden redacteur van InformatieProfessional.

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Jos Debeij begint op 1 september als hoofd van de stafafdeling Bibliotheekstelsel (i.o.) van de Koninklijke Bibliotheek. Debeij was sinds 2007 directeur van de openbare bibliotheek in Deventer.

Wat trok je aan in deze functie?

Te mogen werken voor de gezamenlijke openbare bibliotheken die volgens mij een betekenisvolle rol in de samenleving hebben.

Welke rol zie jij voor de openbare bibliotheken weggelegd als de Koninklijke Bibliotheek de centrale digitale bibliotheek wordt?

De rol die openbare bibliotheken hebben verandert daardoor niet. Ik spreek graag van de gezamenlijke digitale bibliotheek, die zowel landelijk zichtbaar is alsook op alle lokale websites van openbare bibliotheken. Henk Middelveld, oud-directeur van de Overijsselse Bibliotheek Dienst, verwoordde het ooit heel mooi: de openbare bibliotheek

is een landelijke voorziening die zich lokaal manifesteert. Door de digitale bibliotheek kunnen we ons ook gezamenlijk landelijk manifesteren.

Je krijgt onder meer als taak om de samenhang te bevorderen tussen de openbare en de wetenschappelijke bibliotheekwereld en de erfgoedsector. Heb je daar al concrete ideeën bij?

Het lijkt me goed om de ideeën uit de werelden bijeen te brengen en samen om te zetten in plannen en programma's.

De nationale digitale infrastructuur van de OB's is inmiddels grotendeels opgebouwd door Bibliotheek.nl. Hoe moet het vervolgtraject er in jouw ogen uit gaan zien?

Volgens mij valt er van alles over te zeggen, maar mag ik deze vraag nu open laten en erop terugkomen als ik een tijdje aan het werk ben op mijn nieuwe plek?

Welke lessen van de afgelopen jaren neem je mee naar Den Haag?

Dat we in Deventer ons ondernemerschap op de vloer en in het netwerk van de stad hebben kunnen invullen en waarmaken, met name door steeds meer gebruik te maken van goede, sterke formules en diensten die provinciaal en landelijk beschikbaar waren en kwamen. Denk daarbij aan Boekstart en Voorlees-express, Bibliotheek op school, de gezamenlijke website Bibliotheek.nl, ebooks en -muziek, et cetera, et ce-

tera. Er is geen andere sector die zo intensief en sterk samenwerkt. Big is powerful, small is beautiful, only the combination is successful.

Wat wilde je vroeger worden?

Ik wilde vroeger van alles worden, maar koos tussen een lerarenopleiding en de bibliotheekopleiding. Die laatste is het geworden. In mijn loopbaan heb ik wel een aantal jaren lesgegeven, me in de hoek van HRM en ICT begeven en als manager gewerkt. Terwijl ik me nog altijd vooral bibliothecaris voel. Een mooi beroep.

Waarom heb je voor je deze loopbaan gekozen?

Dat heeft vooral te maken met de rol van bibliotheken voor een breed publiek als bron van kennis en cultuur, gericht op persoonlijke ontplooiing en maatschappelijke deelname.

Welk ebook las je het laatst?

Geen echt ebook (liever op papier). Wel lees ik nota's en rapporten alleen nog digitaal.

En welk papieren boek?

Twee *Maigret's* van Simenon uit nostalgie, maar dat viel tegen. Daarnaast *Reizen zonder John* van Geert Mak.

Heeft het papieren boek nog toekomst?

Dat heeft zeker toekomst, naast andere vormen die steeds meer aan terrein gaan winnen.

De beste app die je kent?

Tja, dat zijn er heel veel. Natuurlijk Vakantiebib en Parkmobile als mijn persoonlijke parkeermeter die het gewoon doet, zonder gezeur met chipknip of muntjes.

Welk advies zou je beginners in het vak geven?

Zoek een baan bij een openbare bibliotheek. Ze kunnen je talent goed gebruiken.

Vertel iets verrassends over jezelf.

Ik speel graag toneel, van een theatrale vertelling als de *Soete Suikerbol*, tot een rol als straatfiguur bij het Dickensfestival. Verder heb ik het afgelopen seizoen mijn voetbalcarrière bij de veteranen van Terwolde afgesloten. Als alternatief ga ik de racefiets weer oppoetsen. <

Naam en leeftijd

Jos Debeij (1957)

Opleiding(en)

1975-1978 BDA Sittard:
HBO tot Bibliothecaris
Openbare Bibliotheken

Banen en werkgevers

Managing consultant ICT
Expertisecentrum voor
openbare bibliotheken vanaf
2001, directeur openbare
bibliotheek Deventer
vanaf 2007, per september
2014 hoofd stafafdeling
Bibliotheekstelsel van de
Koninklijke Bibliotheek

PRISSMA'S PITCH

Met de app SoundLexie kunnen mensen met dyslexie geholpen worden om woorden goed te spellen. Zes studenten wonnen met dit concept Prissma's Pitch 2014.

Spreek een woord in en SoundLexie, een app voor de smartphone, laat zien hoe je het woord spelt. Ook toont de app de definitie, eventuele vervoegingen en synoniemen. Met dit concept wonnen zes fulltimestudenten van de opleiding Media, Informatie en Communicatie (Hogeschool van Amsterdam) op 26 juni Prissma's Pitch 2014. Deze pitch wordt jaarlijks georganiseerd door

Prissma, een subvereniging van de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals (KNVI). Ook dit jaar hostte KBenP de pitch tijdens het KBenP zomerevent in het Scheveningse Kurhaus. De vakjury oordeelde dat heel goed is nagedacht over de mogelijkheden om deze app verder te ontwikkelen. Bovendien presenteerden de studenten een duidelijke businesscase

V.l.n.r. Tirza Martens, Resi Krul, Jeffrey Visser, Kiki Eireiner, Kim Vendrig, Melanie Grooten en KNVI-voorzitter Michel Wesseling

Foto: Maarten Hardeman

waarin belangenverenigingen van dyslexiepatiënten en zorgverzekeraars een belangrijke rol spelen. De publieksprijs ging eveneens naar SoundLexie.

'Met het prijzenbedrag van 2.500 euro, beschikbaar gesteld door de KNVI, gaan we SoundLexie verder ontwikkelen,' zegt Tirza Martens, een van de winnende studenten. 'Het totaal benodigde bedrag

zal hoger liggen. Het hangt er van af of we bestaande data kunnen gebruiken of dat we zelf een API moeten ontwikkelen. In het laatste geval kan het bedrag oplopen tot 25.000 euro. We gaan daarom ook belangenorganisaties en/of zorgverzekeraars benaderen. Bovendien zou het geweldig zijn als zorgverzekeraars de app aanbieden in zorgpakketten voor mensen met dyslexie.' <

DRUK, DRUK, DRUK

Het jaarlijkse congres van de IASL (International Association of School Librarianship) strijkt in 2015 neer in Maastricht. Lourense Das heeft het congres naar Nederland gehaald en is druk met de voorbereidingen ervoor.

'Het onderwijsbibliotheekwerk in Nederland en de ons omringende landen loopt achter op de internationale ontwikkelingen,' Lourense Das, adviseur en trainer bij haar eigen bedrijf Meles Meles SMD, vindt er geen doekjes om. 'Er is in Nederland geen wettelijke verplichting voor onderwijsinstellingen om een bibliotheek/mediatheekfunctie met een professionele onderwijsbibliotheekar in dienst te hebben. Ook zijn er geen wettelijk vastgelegde functie-eisen

voor deze onderwijsbibliotheekarissen,' legt Das uit. 'Verder hebben veel onderwijsinstellingen geen of achterhaalde ideeën over onderwijsbibliotheeken en hun functie. Er wordt vaak gefocust op het belang van lezen, maar dat is slechts een onderdeel van het brede scala aan functies. Ik heb de hoop en de verwachting dat IASL 2015 in ons land tot een positieve ontwikkeling en professionalisering van onderwijsbibliotheeken kan leiden.'

Lourense Das

IASL werd in 1971 opgericht in Jamaica tijdens een onderwijscongres. De vereniging heeft voornamelijk leden met een onderwijsachtergrond en/of een gecombineerde onderwijs- en bibliotheekachtergrond, oftewel 'teacher-librarians'. De leden zijn afkomstig uit alle onderwijsniveaus. Ook heeft IASL een groot aantal leden uit de onderzoeksweld en een belangrijk onderdeel van de conferentie is het Research Forum for School Librarianship. 'De achtergrond

van IASL verschilt daarmee nogal van die van de IFLA,' zegt Das. 'IFLA is een vereniging van en voor bibliotheekorganisaties en de daarin werkende professionals. Maar de beide verenigingen werken al sinds 2006 samen in de Joint Committee IASL-IFLA Schools section.' Met de voorbereidingen van dit internationale congres is Das inmiddels zes jaar bezig. Sinds 2010 heeft ze hulp van het Welten Instituut (voorheen CELSTEC) van de Open Universiteit Nederland, 'want het is onmogelijk om zo'n groot evenement in je eentje te organiseren'. En groot wordt het: Das gaat uit van 600 deelnemers voor het congres, dat sinds 1971 jaarlijks ergens ter wereld wordt gehouden. Op 4 juli vond in Heerlen de officiële kick-off meeting van de IASL2015-organisatie plaats. 'De volgende stap is dat de conferentiewebsite zo snel mogelijk live gaat,' aldus Das. <

Frank Huysmans

In naam der wet

Goed, het heeft even geduurd, maar veertig jaar na de invoering van de eerste nationale wet op de openbare bibliotheken krijgt Nederland per 1 januari 2015 een tweede wet. Als de Eerste Kamer er in de herfst niet voor gaat liggen tenminste. Met een stemverhouding in de Tweede Kamer van 130 voor en 20 tegen mag de wet op wat je noemt een ruime meerderheid bogen. De tegenstemmen van met name de SP kwamen tot stand omdat die partij

‘Doe het met veertig procent minder, maar houd wel alle filialen open’, dat werk.

Er zijn meer onzekerheden. De verantwoordelijkheid voor het landelijke stelsel en de landelijke digitale bibliotheek komt bij de Koninklijke Bibliotheek te liggen. De KB is in feite een wetenschappelijke bibliotheek die nog weinig ervaring en affiniteit heeft met de brede publieksfunctie van ‘de openbare’. Ook is onduidelijk of het binnen het auteursrecht mogelijk zal zijn een evenwichtige e-collectie samen te stellen. In onderhandelingen op wereldniveau staan met name de VS en de EU niet te springen om voor bibliotheken en andere publieke instellingen een leenrechtuitzondering te maken. De lobby van uitgevers en makers is nog te sterk. En dan is het nog de vraag of er eindelijk een serieus te nemen legaal aanbod komt van e-boeken voor verkoop, verhuur of streaming (‘Spotify voor ebooks’). Komt er een consensusmodel waarbij retailers en bibliotheken de markt netjes opdelen? Of proberen spelers als Amazon, Apple en Google de bibliotheken uit de markt te drukken?

Een zelfbewuste bibliotheeksector wacht niet op de uitkomsten, maar geeft die uitkomsten mede vorm. Sowieso is de fysieke openbare bibliotheek in de toekomst geen veredelde uitleenbalie meer. De nieuwe wet legt in artikel 5 een breed speelveld vast met vijf kernfuncties: kennis en informatie, ontwikkeling en educatie, lezen en literatuur, ontmoeting en debat, kunst en cultuur. De bieb zal een lokaal platform zijn waar niet langer voor, maar met de inwoners wordt gewerkt. Waar kennis en cultuur worden aangeboden maar ook, in samenspel met de inwoners, nieuwe kennis en cultuur worden ontwikkeld. De wet nodigt ertoe uit. Nu is de bibliotheek aan zet.

‘Een zelfbewuste bibliotheeksector wacht niet op de uitkomsten, maar geeft ze mede vorm’

Frank Huysmans is redacteur van InformatieProfessional, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

vond dat de wet de bibliotheken niet genoeg ondersteunde. Heeft de SP gelijk? Is de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (WSOB) een slap wetje dat vanwege zijn slapheid geruisloos het parlement passeerde? Vergeleken met de wet van 1975 reikt de ambitie zeker minder ver. Die Wet op het Openbaar Bibliotheekwerk (WOB) installeerde de bieb als hét instrument voor kennisverspreiding. Zo kregen de Provinciale Bibliotheekcentrales de taak om de bibliotheekvoorziening in gemeenten kleiner dan dertigduizend inwoners te verzorgen. Die gegarandeerde voorziening in elke gemeente, door de SP bepleit, komt er nu niet. In tijden van ontvolkend platteland een punt van zorg. Kleinere gemeenten hebben moeite om het geld bijeen te brengen om een bibliotheekvoorziening met minimale kwaliteitseisen overeind te houden. In het uiterste geval draait dat erop uit dat de wethouder de bibliotheekorganisatie voor een onmogelijke taak stelt.

Karmac Groep

Pascallaan 68
8218 NJ Lelystad
Tel 0320-286969
info@karmac.nl
www.karmac.nl

De drie bedrijven die samen de Karmac Groep vormen, zijn uw partner bij duurzame oplossingen in document- en informatielogistiek. Door de jarenlange ervaring zijn wij uitgegroeid tot dé specialist op het gebied van informatielogistiek.

> BOEKEN- EN ABONNEMENTENSERVICE

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

Ilge Subscription Management

Postbus 87592
1080 JN Amsterdam
Tel 020-6441842
Fax 020-6444412
info@ilge.nl
www.ilge.eu

ILGE is al meer dan 25 jaar de meest persoonlijke, betrouwbare partner in abonnementenbeheer. Zowel openbare bibliotheken als medische en bedrijfsbibliotheken genieten van onze deskundige dienstverlening en scherpst mogelijke prijzen.

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

information delivery

LM Information Delivery is al sinds 1972 een toonaangevende leverancier van informatiediensten. Een professionele klantenservice en geavanceerde technologische oplossingen vormen de basis van onze bedrijfsactiviteiten.

Van Dijk Zakelijk

Postbus 486
3990 GG Houten
Tel 088-2345900
Fax 030-6386958
klantenservice@vandijkzakelijk.nl
www.vandijkzakelijk.nl

Leverancier van vakinformatie. Laat het beheer over uw abonnementen-pakket en boekbestellingen aan Van Dijk Zakelijk over, en creëer voor uzelf overzicht en kostenbesparing.

> CONSULTANCY > ADVIESBUREAUS

Infomare

Postbus 333
4530 AH Terneuzen
Tel 0115-608699
www.infomare.eu

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Reekx

Peizerweg 87
9727 AH Groningen
Tel 050-3124618
Fax 050-3120592
www.reekx.nl

> ICT DIENSTVERLENING

BeeSmart

Pieter Bruegelstraat 14
7731 SK Ommen
Tel 088-2337627
Fax 088-2337650
info@beesmart.nl
www.beesmart.nl

BeeSmart is een innovatief ICT-bedrijf met unieke oplossingen voor o.a. cashless dienstverlening, outsourcing, compleet beheerde diensten op het gebied van gaming en wifi, maar ook oplossingen voor printing en telefonie.

> INFORMATIEPROVIDERS

> HOSTS

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

> OPLEIDINGEN

> CURSUSSEN

> BIJSCHOLING

Erasmus Academie

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
Tel 010-4081839
info@erasmusacademie.nl
www.erasmusacademie.nl

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

GO opleidingen

Postbus 164
2270 AD Voorburg
Tel 070-3512380
Fax 070-3549789
www.GOopleidingen.nl

HvA / Archiefschool

Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
Tel 020-5954788
www.archiefschool.nl

> PERSONEEL

> WERFING & SELECTIE

> DETACHERING

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Randstad/ProBiblio

Opaallaan 1180
2132 LN Hoofddorp
Tel 023-5546275
www.probiblio.nl/randstad

Reekx

Peizerweg 87
9727 AH Groningen
Tel 050-312 46 18
Fax 050-312 05 92
www.reekx.nl

> SOFTWARE

Adlib Information Systems

Postbus 1436
3600 BK Maarssen
Tel 0346-586800
Fax 0346-561655
www.adlibsoft.com

Infor Library and Information Solutions

Pettelaarpark 103
5216 PR 's-Hertogenbosch
Tel 073-6205222
Fax 073-6205298
www.vubis-smart.com

Librix

Postbus 102
7140 AC Groenlo
Tel 0544-471111
Fax 0544-465814
www.nedaplibrix.com

> UITGEVERS

ProQuest

The Quorum, Barnwell Road
Cambridge CB5 8SW
United Kingdom
Tel +44-(0)-1223215512
Fax +44-(0)-1223215513
www.proquest.com

Ook een vermelding
van uw bedrijf?
Bel Esmeralda van Milgen
bij Acquire Media
op 038-4606384
of mail
evanmilgen@acquiremedia.nl.

over

- Document Outsourcing
- Informatielogistiek
- Nieuwe Werken
- Digitalisering
- Microfilm scanning
- Factuurproces
- Data-Entry

- Archiefopslag
- Archiefbeheer
- Archiefbewerking
- Archiefruimte
- Scanning on demand
- Digitale postkamer

- Bibliotheek
- Bibliobus
- Bibliotheekmedia
- Schoolboeken